

thuis

Zwolle

Samen leren

Tussenevaluatie Proeftuin samenspel in de wijk

Augustus 2023

Michiel van Willigen

Wethouder Kansengelijkheid,
waaronder Jeugd

Voorwoord

Het afgelopen jaar kreeg ik de kans om mee te kijken in de Proeftuin samenspel in de wijk. In de verschillende bijeenkomsten hoorde ik mooie voorbeelden van hoe we beter samen in kaart brengen wat nodig is voor kinderen en gezinnen. Dat we nieuwe oplossingen vinden met gezinnen en de voor hen belangrijke relaties. Hulp en steun in hun eigen omgeving bieden. Thuis, op school of in de wijk. Zo sluit de ondersteuning aan op de vraag en richt deze zich op duurzaam oplossen en normaliseren.

Werken volgens de Proeftuin methode vraagt wat van iedereen, van onze professionals in het Sociaal Wijkteam en onze partners in de wijk. Niet meer gaan voor de snelle oplossing, maar de tijd nemen om met een bredere blik naar de context te kijken. Dat vraagt bewust een pas op de plaats maken om beter te begrijpen

en durven leren. Lef dus! Ik ben er trots op dat onze SWT-professionals uit de wijk en betrokken partners, zoals jeugdhulpaanbieders, scholen, kinderopvang en welzijnsorganisaties met elkaar durven leren in de Proeftuin. Dat er samen op een andere manier gekeken wordt naar de ondersteuningsvraag.

Als we het verschil willen maken voor kinderen en gezinnen hebben we daar commitment voor nodig van iedereen die betrokken is bij een gezin. Ook als het ingewikkeld is. Het is mooi om te zien dat de beweging naar samen leren ook echt gemaakt wordt.

De Proeftuin loopt nog door tot en met maart 2024. Toch delen we in deze tussenevaluatie vast de eerste resultaten en meer inzicht in de gekozen werkwijze.

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Relevante cijfers start Proeftuin	6
3. Soorten casussen	9
4. Proces en werkwijze	10
5. Inzicht en overzicht casussen	15
6. Samenspel met partners	18
7. Rode draden: geleerde lessen over gewenste werkwijze	21
8. Systeemvraagstukken breder dan Proeftuin	27
9. Blik vooruit: doorkijkje laatste periode Proeftuin	29

Bijlagen

Bijlage 1: Ontwikkeling van de leervragen in de 3 leercycli	31
Bijlage 2: Samen leren van casuïstiek en Partnerbijeenkomsten	40

1. Inleiding

Aanleiding Proeftuin 'Samenspel in de wijk'

De hervorming in de Jeugdzorg is een omvangrijke uitdaging met heel veel betrokken partijen. Daardoor ontstaat een samenspel dat zich niet makkelijk laat beïnvloeden. In de praktijk bleek een uitrol van een nieuwe manier van werken in het hele jeugdveld dan ook te ambitieus. Daarom is gekozen om in de Proeftuin wel te werken aan hervorming met alle onderdelen van het stelsel, maar om de schaal te verkleinen naar twee stadsdelen; Zwolle West en Zuid. Dat maakt het aantal betrokkenen overzichtelijker, terwijl toch lessen geleerd worden die in het hele stelsel kunnen worden toegepast.

Doel Proeftuin

Hulp en steun dichtbij de jeugdige en zijn gezin (thuis, op school en in de wijk) organiseren zodat de ondersteuning aansluit op de vraag en gericht is op duurzaam oplossen en normaliseren. Hiervoor is een nieuw samenspel nodig tussen alle voorzieningen in de Sociale Basis, het Sociaal Wijkteam en de jeugdhulpaanbieders. Daaruit ontstaan de volgende subdoelen:

- Nieuwe samenwerkingsbanden/coalities vormen tussen Sociale Basis, SWT en jeugdhulpaanbieders om beter passend aanbod te creëren op ondersteuningsvragen
- Bekijken of differentiatie in aanpak nodig is van enkelvoudige, meervoudige en complexe vragen
- Bekijken wat nodig is om het SWT meer de regierol te laten vervullen en meer zelf te laten ondersteunen
- Bekijken wat nodig is om de administratieve lasten voor alle betrokkenen te verminderen
- Identificeren welke systeemprikkels nu wel/niet helpen om de gewenste beweging te bewerkstelligen
- Beïnvloeden beeldvorming bij GI, huisartsen, onderwijs en gesubsidieerde instellingen door mee te denken in alternatieve oplossingen

Werkwijze Proeftuin

In de Proeftuin leren we van casuïstiek. Elke week bespreken de deelnemende wijkteams en betrokken partners, inmiddels soms ook direct met ouders erbij, diverse casussen. Hierin wordt breed gekeken naar het hele systeem van zowel het gezin als de betrokken professionals om samen beter te begrijpen welke duurzame oplossingen mogelijk zijn.

In alle Proeftuinbijeenkomsten worden leervragen opgehaald. Elke drie maanden wordt gezamenlijk geëvalueerd, leervragen worden aangescherpt en nieuwe ontwikkeldoelen opgesteld. Door deze werkwijze en het betrekken van verschillende partners hierbij, worden lessen geleerd voor de hele jeugdketen.

De voortgang in de Proeftuin wordt gevolgd met reflexieve monitoring. Dat is een actiegerichte vorm van monitoring, waarbij het monitoren een onderdeel van het proces is. In de Proeftuin betekent dat concreet dat de projectonderzoeker als 'levende monitor' tijdens alle leerbijeenkomsten, overleggen van het projectteam en de partnerbijeenkomsten de leervragen ophaalt. Die worden geordend en daar worden de rode draden uit gehaald, die gebruikt worden om van te leren. Ook reflecteert de projectonderzoeker geregeld op de gesprekken die gevoerd worden en het proces als geheel, zodat er voortdurend een vorm van reflectie is die een klimaat van leren bevordert.

De Proeftuin heeft een looptijd van twee jaar, tot en met maart 2024. Dit is enerzijds nodig om voldoende ervaringen in de praktijk op te doen, de tijd te nemen om te leren en te onderzoeken welke organisatorische randvoorwaarden nodig zijn. Anderzijds hebben de interventies in de jeugdhulp vaak een behoorlijk lange looptijd. Daarom is ook een lange looptijd van de Proeftuin nodig om te kunnen toetsen of die duur beïnvloed kan worden en of oplossingen duurzaam blijken. [De werkwijze in beeld](#).

2. Relevante cijfers start Proeftuin

Cijfers bij start Proeftuin

De Proeftuin startte in 2022 in de stadsdelen Zwolle West en Zuid. We starten dit hoofdstuk met een overzicht van het aantal inwoners in de verschillende stadsdelen in Zwolle. Daarna beschrijven we de verdeling van de jongeren over de proeftuinwijken. Tot slot geven we een analyse van het jeugdhulpgebruik. De cijfers over jeugdhulp zijn van de periode september 2021 tot en met augustus 2022, de periode vóór de proeftuin. Daarmee geven we een beeld van de beginsituatie (nul-meting).

Inwoners per wijk

In onderstaande tabel zien we dat in stadsdeel West en Zuid de meeste mensen wonen. Deze twee stadsdelen hebben ook de meeste huishoudens.

	Inwoners op 1 januari 2023	Huishoudens
Stadsdeel Midden	21.676	10.915
Stadsdeel Noord	23.910	11.115
Stadsdeel Oost	23.883	11.804
Stadsdeel Zuid	29.033	12.179
Stadsdeel West	33.897	12.544
Totaal Zwolle	132.399	58.557

Stadsdelen in Zwolle

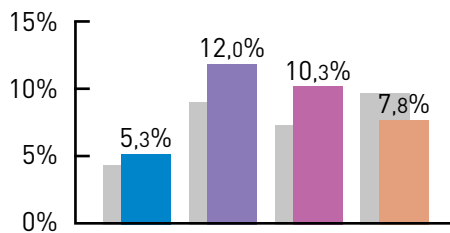

Bron: Integraal sturingsdashboard jeugdzorg – gemeente Zwolle

Als we inzoomen op de verdeling van kinderen en jongeren over de stadsdelen West en Zuid dan zien we dat in stadsdeel West de meeste kinderen onder de 17 jaar wonen. In stadsdeel Zuid is de verdeling bijna gelijk aan het Zwolse gemiddelde (de grijze balken).

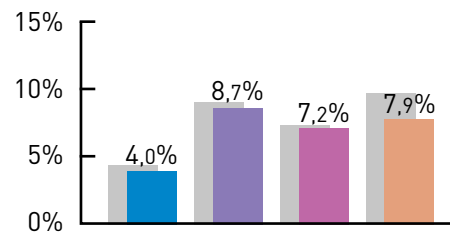
Percentage kinderen en jongeren

Stadsdeel West

Percentage kinderen en jongeren

Stadsdeel Zuid

■ 0-3 jaar ■ 4-11 jaar ■ 12-17 jaar ■ 18-24 jaar ■ Zwolle Bron: BRP

Jeugdhulp gebruik

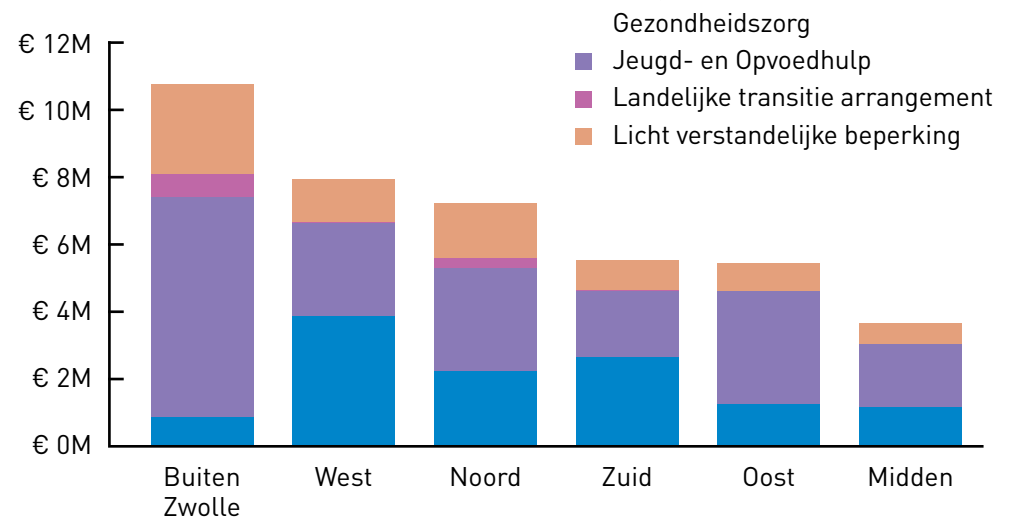
In het jaar voor de start van de proeftuin kregen 3630 Zwolse jeugdigen een vorm van jeugdhulp. Bijna de helft van deze kinderen en jongeren (49%) kwam uit de staddelen West en Zuid.

In de sturingsdata over het gebruik van specialistische jeugdhulp maken we onderscheid naar drie grote zorgproductgroepen. De **Jeugd-Geestelijke Gezondheidszorg (j-GGZ)**, hierbij kan je denken aan diagnostiek en behandeling van psychologen en orthopedagogen. Die behandelingen zijn vaak ambulant, de aanbieders in de eerste lijn zijn vaak de kleinere praktijken. In de tweede en derde lijn worden de hoog specialistische vormen van j-GGZ ingezet. Dit zijn zeer complexe vragen waarbij ook vaak kinder- en jeugdpsychiaters betrokken zijn. De tweede categorie is de **Jeugd- en Opvoedhulp**, deze

ondersteuning kent ook een brede range. Lichte vormen van ambulante opvoedondersteuning, intensieve orthopedagogische gezinsbehandeling maar ook residentiële hulp in verschillende gradaties van zelfstandig wonen met begeleiding tot gesloten jeugdhulp. De derde categorie is voor de ondersteuning aan kinderen en jongeren met een **licht verstandelijke beperking**.

In de figuur hieronder zijn, voor de verschillende stadsdelen, per zorgproductgroep het aantal beschikkingen en de kosten weergegeven. De data is gebaseerd op de plek waar de kinderen en jongeren wonen. Bij verblijf is dat vaak niet de eigen wijk en ook vaak buiten Zwolle. Voor de kinderen en jongeren uit West zijn de uitgaven het hoogst, daar wonen ook aanzienlijk meer kinderen en jongeren. In Stadsdeel West en Zuid zien we dat de meeste middelen ingezet worden voor de Jeugd GGZ.

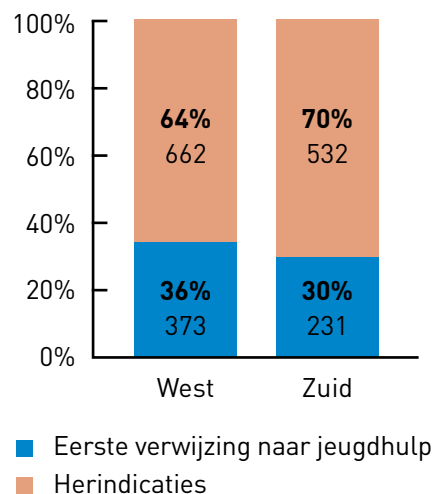
Verdeling stadsdeel en zorgproductgroep

Bron: Integraal sturingsdashboard jeugdzorg – gemeente Zwolle

Naast kosten per zorgproductgroep is ook het aantal nieuwe toewijzingen belangrijk voor de nul-meting. In Zwolle West werden 1035 beschikkingen afgegeven. Daarvan waren 373 de eerste Jeugdhulpvoorziening (36%) de overige beschikkingen waren herindicaties. Deze indicaties werden dus afgegeven voor kinderen die al eerder een vorm van specialistische jeugdhulp hadden ontvangen. In Zuid werden in het jaar voor de proeftuin 763 beschikkingen afgegeven. Daarvan waren 231 beschikkingen een eerste vorm van specialistische jeugdhulp (30%). Ook hier waren de overige trajecten voor kinderen die eerder in hun leven jeugdhulp hebben ontvangen.

Verhouding tussen eerste verwijzing en herindicaties

Uit de analyse van de data voor beide stadsdelen blijkt dat meer dan de helft van de beschikkingen voor specialistische jeugdhulp is afgegeven voor kinderen in de leeftijd 4-11 jaar (58%).

Aantal toegewezen voorzieningen per leeftijdsgroep in %	
0-3 jaar	7,4%
4-11 jaar	58,4%
12-15 jaar	27,3%
16-17 jaar	6,7%
18-23 jaar	0,3%

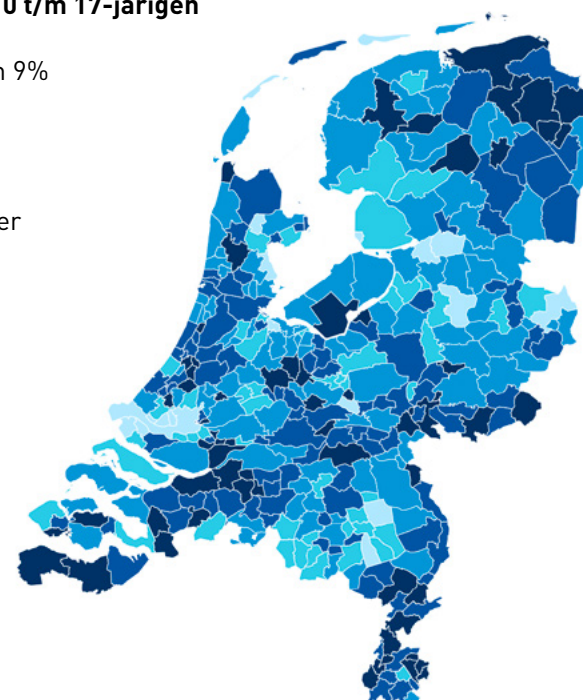
Periode september 2021- augustus 2022.

Bron: Integraal sturingsdashboard jeugdzorg – gemeente Zwolle 02-07-2023.

Als we de data over jeugdhulpgebruik vergelijken met andere gemeenten in Nederland dan zien we dat in Zwolle 12,7 % van de jongeren een vorm van jeugdhulp ontvingen. Dat is bij benadering 1 op de 8 jongeren tussen 0 en 17 jaar. Landelijk gezien zitten we daarmee in de middenmoot.

Jeugdhulp bij 0 t/m 17-jarigen

- Minder dan 9%
- 9-11%
- 11-13%
- 13-15%
- 15% of meer

Bron: CBS

3. Soorten casussen

Binnen de Proeftuin pakken we twee soorten casussen op: nieuwe vragen en bestaande casuïstiek. Bij de bestaande casuïstiek kan sprake zijn van een vraag voor herindicatie, vastgelopen casuïstiek of de betrokken SWT-professional vraagt zich af of de huidige inzet wel passend (genoeg) is en voldoende effect heeft. Op dit moment geldt in zowel de stadsdelen Zwolle West als Zuid dat bijna alle nieuwe vragen rondom jeugdigen binnen de Proeftuin, of op de Proeftuin manier worden opgepakt.

Nieuwe vragen

In beide stadsdelen gaan veel nieuwe ondersteuningsvragen over de vraag naar individuele diagnostiek en/of behandeling voor het kind. Vanuit ouders en/of school wordt gevraagd om een diagnose met bijbehorend behandeltraject. Dit zijn vaak de 'voorgesorteerde vragen' in de reguliere route, waarbij van het SWT alleen nog een indicatie wordt gevraagd om het traject te starten.

Bestaande casuïstiek

In de bestaande casuïstiek zien we veel casussen van jongeren waar langdurige hulpverlening is ingezet die in de loop van de tijd steeds verder verzwaard is, soms zelfs tot uithuisplaatsing aan toe. Daarbij heeft de verzwarende positief effect gehad op de jeugdige en het gezin. In deze casussen is de grootste uitdaging om uit de vaste groeven van meer van hetzelfde, maar dan zwaarder te komen, en ruimte te maken voor nieuwe perspectieven. We komen in bestaande casuïstiek ook hulpvragen tegen rondom (game)verslaving, (seksueel) geweld en suicide.

Verschillen leeftijdsgroepen

In de leeftijdsgroep 0-12 jaar gaan de meeste vragen over individuele hulp op kindniveau. In die gevallen betreft het thema's als angst en prikkelverwerking in de context van de school en/of emotieregulatie binnen het gezin.

In de leeftijdsgroep 12-17 zijn de vragen ook gericht op individuele hulp voor de jeugdige, maar daar zie je de eerdergenoemde vastgelopen casussen waarin meer van hetzelfde soort hulp wordt ingezet. Vaak is daardoor een grote afhankelijkheid van de hulpverlening ontstaan en is (een gedeelte van) de regie bij ouders verschoven naar de hulpverlening. Daarnaast valt op dat een aanzienlijk gedeelte van deze jongeren (ongeveer twee derde) niet of bijna niet meer naar school gaat.

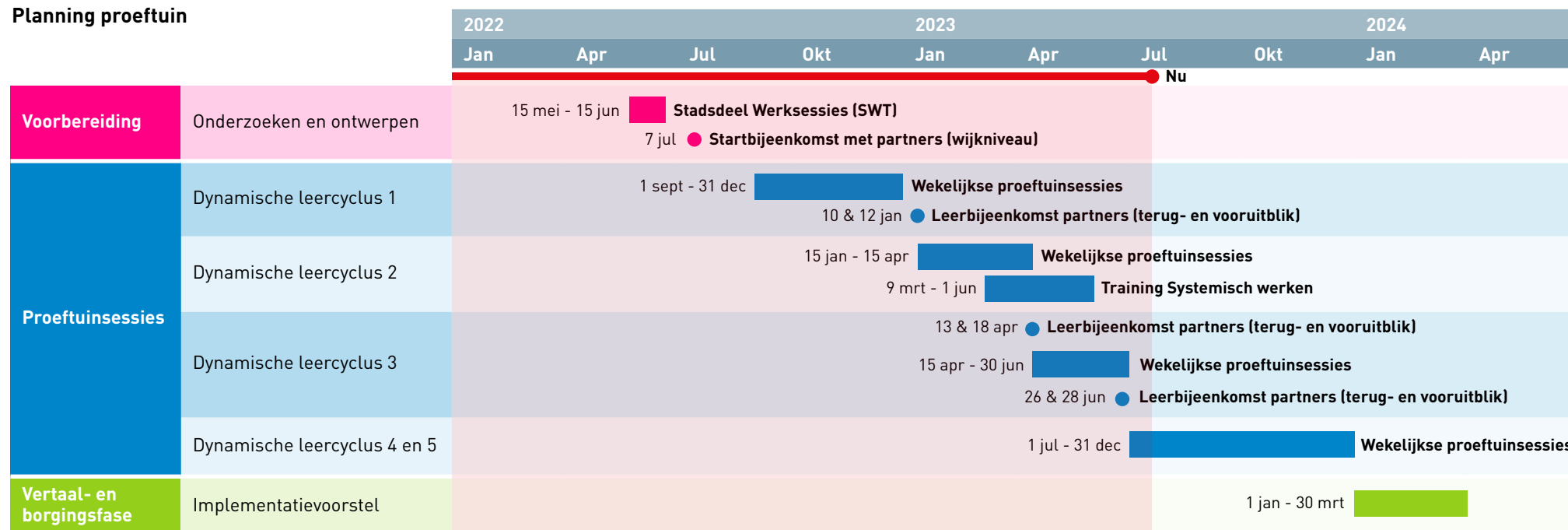
Verschillen tussen de stadsdelen

Hoewel dus een gedeelte van de ondersteuningsvragen in beide stadsdelen overeenkomt, zien we ook verschillen. Zo zien we in Zuid meer casussen rondom veiligheid, terwijl West meer casussen kent rondom scheidingen met veel conflicten.

4. Proces en werkwijze

Planning proeftuin

Drie fasen

Binnen de Proeftuin onderscheiden we drie fasen. De eerste fase betreft de onderzoeks- en ontwerpfasen. In de tweede fase staat het leren en (door) ontwikkelen centraal. Hierbij maken we gebruik van een dynamische leercyclus. In de derde fase vertalen we de leeropbrengst van de Proeftuin naar een plan van aanpak voor verdere implementatie en stadsbrede en duurzame borging. Op het moment van deze tussenevaluatie zitten we nog volop in de fase van leren en doorontwikkelen. Hieronder geven we een beschrijving van het proces en de eerste opbrengsten van de doorlopen stappen.

Fase 1

In april 2022 zijn we gestart als programmamteam. Dit team bestond toen uit de twee teammanagers SWT van stadsdeel Zuid en West, beiden portefeuillehouder jeugd, de beleidsmedewerker toegang Jeugd en de projectleider. In mei en juni 2022 hebben we, samen met professionals van het SWT, in kaart gebracht wat nodig is om de ambitie van de Proeftuin waar te maken. Per wijkteam organiseerden we drie bijeenkomsten voor het hele team. Naast de jeugd- en gezinswerkers, hebben ook de andere disciplines (WMO en psychosociaal) aan de sessies bijgedragen. Hiermee hebben we vanaf het begin ingezet op een brede blik.

In de sessies verzamelden we de inzichten en praktijkkennis over wat werkt en wat nodig is in de wijk. Ook hebben we onderzocht welke samenwerkingsbanden/coalities tussen Sociale Basis, SWT en jeugdhulpaanbieders nodig zijn om beter passende ondersteuningsvormen of inzet te creëren. En wat dat betekent voor de werkwijze van het SWT in de Proeftuin.

Deze eerste inventarisaties uit de sessies met de wijkteams hebben we benut voor de dialoog met partners in de wijk. In beide stadsdelen organiseerden we een startbijeenkomst. Daarin hebben we een ‘foto’ gemaakt van wat er op dat moment speelde in de twee stadsdelen.

Eerste indruk West

In West valt op dat er veel gezinnen wonen met tweeverdieners en hoogopgeleide ouders. Daar wordt veel prestatiedruk ervaren. Er is bij ouders veel behoefte aan een diagnose voor hun kind, waarbij het kind als probleemhouder wordt gezien. Vaak hebben ouders weinig netwerk dichtbij, wat het gevoel versterkt dat ze er alleen voor staan. Individualisme werkt ook eenzaamheid in de hand. De verwachting is dat hulp de problemen oplost. Daarnaast zijn er veel overbelaste ouders en (problematische) scheidingen.

Eerste indruk Zuid

Grote wijk met grote verschillen. Diverse wijk met ongelijkheid, armoede en eenzaamheid. We zien problematiek achter de voordeur. Hoge verwachtingen naast een verminderde mentale weerbaarheid. Gebrek aan perspectief bij jongeren en zoektocht naar zingeving en vrijetijdsbesteding. Drugsgebruik en overlast van jongeren. Drempel om hulp te vragen, maar ook afhankelijkheid van zorg. Veel (problematische) scheidingen.

Foto stadsdeel West

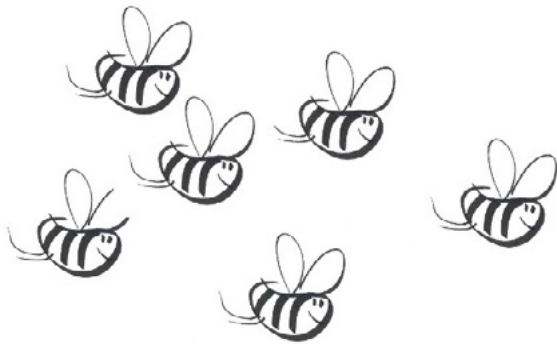

Foto stadsdeel Zuid

Onderstaande tekeningen geven een beeld van de gekozen focuspunten.

BREDEBUK

DE HUIJVERLENER

DEZEELFDE TAAL

OTK

Focuspunten

De focus ligt op **'uitzoemen'**; bij vragen van jeugdigen of gezinnen die bij de Proeftuin worden ingebracht, zoomen we eerst uit en kijken we naar het hele systeem en de context. Vanuit daar kijken we naar mogelijke oplossingen, gericht op **normaliseren**. Die vinden we dichtbij; thuis, op school of in de wijk. We zetten expertise in waar nodig, maar verwijzen niet zomaar door naar bestaand aanbod. We **halen expertise erbij** als extra perspectief, zodat het team daar ook door versterkt wordt. Steeds zonder de regie van ouders en gezinnen over te nemen, dus **met het gezin aan het roer**. Dat vraagt **andere vaardigheden** en een andere **mindset** van de **hulpverlener**. Het helpt enorm als alle betrokkenen dezelfde taal spreken. Hoe en met welke woorden je over een ondersteuningsvraag praat, zegt veel over de manier waarop je naar die vraag en mogelijke oplossingen kijkt.

Fase 2

In september 2022 zijn we gestart met fase 2: leren en ontwikkelen. In deze periode zijn ook een ondersteuner/onderzoeker die de reflexieve monitoring uitvoert en een communicatieadviseur aan het programmateam toegevoegd. Om de knelpunten, dilemma's en verhalen die we in de Proeftuin tegenkomen op te halen en te vertalen naar leer- en ontwikkelvragen, maken we gebruik van een dynamische leeragenda. Hierin kunnen we de leer- en ontwikkelvragen systematisch monitoren en categoriseren.

De leervragen worden gedurende een leercyclus van drie maanden verzameld door de reflexieve monitor. Die is aanwezig bij de verschillende soorten sessies die in de Proeftuin georganiseerd worden:

De leersessies

Deze sessies zijn wekelijks, op dinsdagmiddag in Zuid en op donderdagmiddag in West. Tijdens deze sessies kunnen SWT-professionals en/of partners casussen inbrengen om daar 'op de Proeftuin-manier' naar te kijken. Dat betekent dat een aantal elementen altijd terugkomt:

- Stilstaan, uitzoomen en kijken naar het hele systeem: wie met jeugd werkt, werkt met alle relaties die ertoe doen.
 - Het maken van een genogram (een tekening van het familiesysteem van (groot)ouders en kinderen) die inzicht geeft in de coalities en relatiepatronen over meerdere generaties. En een systemogram, een overzicht welke hulpverleningsinstanties betrokken zijn, welke andere belangrijke contexten een rol spelen in het gezin en op wie zij zich richten.
 - Inzicht in voor de jeugdige en ouders impactvolle gebeurtenissen
 - Formuleren van 5 hypothesen rondom de ondersteuningsvraag
- Deze leersessie-bijeenkomsten zijn specifiek bedoeld om samen te leren. Het zijn geen behandelingen van jeugdigen en/of ouders. Het zijn momenten om te reflecteren, uit te proberen en te leren omgaan met de (nieuwe) positie die hulpverleners innemen om zo tot meerdere hypothesen te komen over wat er nodig is. Een enkele keer sluit inmiddels weleens een familielid aan, maar dat is puur bedoeld om het leren te versterken.

De programmateam vergaderingen

Elke twee weken wordt tijdens deze vergadering door het programmateam met enige afstand naar het proces in zijn geheel gekeken en worden antwoorden besproken op vragen als: wat hebben de SWT-professionals en partners nodig om vooruit te komen en te blijven leren? Zijn we de afgesproken resultaten aan het realiseren? Wat is er nodig voor borging en een vertaling stadsbreed? Hoe krijgen we (meer) partners mee?

De leerbijeenkomsten met partners in de wijk

Tot slot wordt steeds aan het eind van een leercyclus voor beide stadsdelen afzonderlijk een partnerbijeenkomst georganiseerd, waarbij SWT-professionals en partners samenkomen om de lessen en inzichten van die periode te delen en uit te wisselen met elkaar. De partners hebben in deze sessies steeds de gelegenheid om dit te verrijken met hun eigen aanvullingen. Dit zijn ook de momenten om met alle deelnemende partners weer op dezelfde pagina te komen qua voortgang en uitgangspunten in de Proeftuin.

De eerste oudersessie

Naast het aansluiten van ouders/familieleden bij enkele leersessies, is in maart 2023 een eerste oudersessie in de wijk West geweest. In deze sessie is met een aantal ouders, SWT-professionals en het programmateam gesproken over de kijk van ouders op het opgroeien van kinderen/jongeren in de wijk West. Daarnaast is stilgestaan bij wat er nodig is om samen te kunnen leren en verandering mogelijk te maken. Volgens ouders zijn de volgende zaken erg helpend:

- Het idee dat je gehoord wordt en dat er geluisterd wordt
- Deskundigheid van ouders over hun kind serieus nemen
- Samen erkennen dat je het even niet weet (kwetsbaar durven zijn)
- Het idee geven dat je niet de enige bent, maar dat meer kinderen/ouders dit tegenkomen

Verder werd nog aangegeven dat school vaak stuurt op een diagnose, terwijl dat voor de ouders niet per se helpend of nodig is.

In de verschillende soorten sessies luistert de reflexieve monitor aandachtig naar wat er gezegd wordt, vertaalt de knelpunten en dilemma's in leer- en ontwikkelvragen en houdt deze bij in een dynamische leeragenda. Dit proces van leren, ontwikkelen en reflecteren vormt de kern van de veranderbeweging in de Proeftuin.

Voor de zomer zijn drie leercycli afgerond. In bijlage 1 staat uitgebreid per leercyclus benoemd welke veranderbewegingen we hebben gezien en welke keuzes wij hierin gemaakt hebben.

Training Systemisch werken

Tijdens de tweede leercyclus hebben alle betrokken professionals uit West en Zuid de training Systemisch werken gevolgd om tot dezelfde uitgangspunten in werkwijze te komen. Dit was een op maat gemaakte training van vier dagen. Ook een klein aantal partners heeft deze training mee gevolgd. De in de opleiding geleerde vaardigheden en technieken komen terug in de leersessies.

Eerste conclusies

Na drie leercycli kunnen we een aantal zaken concluderen:

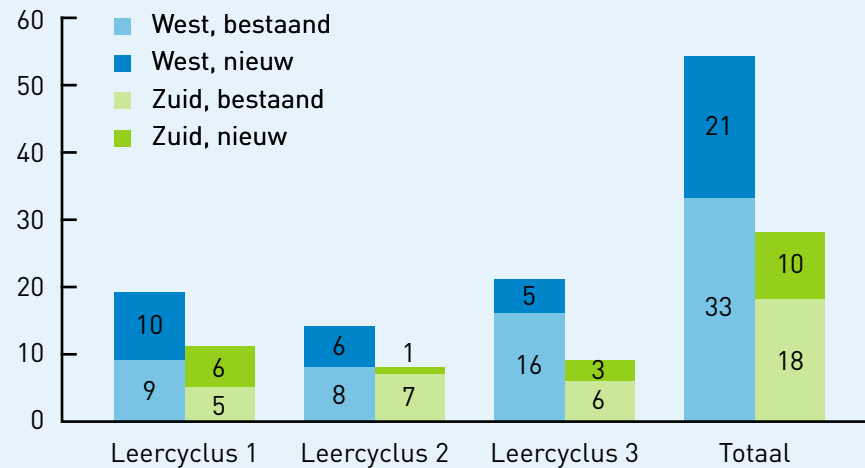
- Elk team, elke teamleider en elke partner begint op een ander niveau en met een andere bril aan het leerproces. Een gezamenlijke 'grondverf' van systemisch kijken en werken helpt om sneller op hetzelfde niveau te komen. Door de maatwerktraining systemisch werken is hier een belangrijke stap in gezet. Dat neemt niet weg dat elk team iets anders nodig heeft om tot leren te komen.
- Door actief te werken en te leren in de praktijk, zie je de leervragen verschuiven en komen er andersoortige oplossingen. Bij collectieve vragen zijn vaak oplossingen in de Sociale Basis mogelijk.
- De bestaande bril waardoor een hulpverlener kijkt, bepaalt ook wat hij of zij ziet. Mensen met een veiligheidsachtergrond, zien meer veiligheid casuïstiek. Daarom helpt stilstaan en uitzoomen met meerdere disciplines om het bredere plaatje in beeld te brengen en te houden.
- Het doorbreken van dominante patronen is ingewikkelder wanneer veel partners betrokken zijn en als er druk op een casus komt door bijvoorbeeld veiligheidsvraagstukken. Dan is sneller de neiging om toch in te zoomen en gezinsleden apart te behandelen in plaats van het hele systeem te blijven zien.
- Het loslaten van de eigen expertrol is nog niet makkelijk. Dat geldt zowel voor SWT-professionals als voor partners. Als dat echter wel gebeurt, ontstaat ruimte voor: niet weten, nieuwe perspectieven en uiteindelijk andersoortige hypothesen en oplossingen.
- Het onderwijs komt steeds sterker naar voren als een belangrijke samenwerkingspartner die vaak nog heel andere beelden bij het ondersteunen van de jeugdige heeft. Dit is een belangrijk aandachtspunt in het vervolg.
- Reflexieve monitoring helpt bij het leerproces door voortdurend alle betrokkenen scherp te houden op reflectie en het leerproces.

5. Inzicht en overzicht casussen

Inmiddels zijn ruim 80 casussen in de proeftuin besproken. In onderstaand overzicht een beeld van het soort casussen en de verdeling van die casussen over de verschillende leeftijdsgroepen. In al die casussen hebben we geprobeerd om op een andere manier te werken en daarmee tot andere oplossingen te komen. Op hoofdlijnen geven we weer wat er normaal gesproken

ingezet zou zijn en wat voor soort oplossingen er uit de proeftuin zijn gekomen. Om exacte bedragen aan de zorg te hangen die voorkomen is, is het nu nog te vroeg. Het grootste deel van de casussen loopt nog. Om toch een indruk te geven van de financiële kant van de resultaten, hebben we bij benadering de kosten weergegeven van de zware jeugdhulp die anders ingezet zou zijn.

Het aantal bestaande en nieuwe casussen per stadsdeel

82

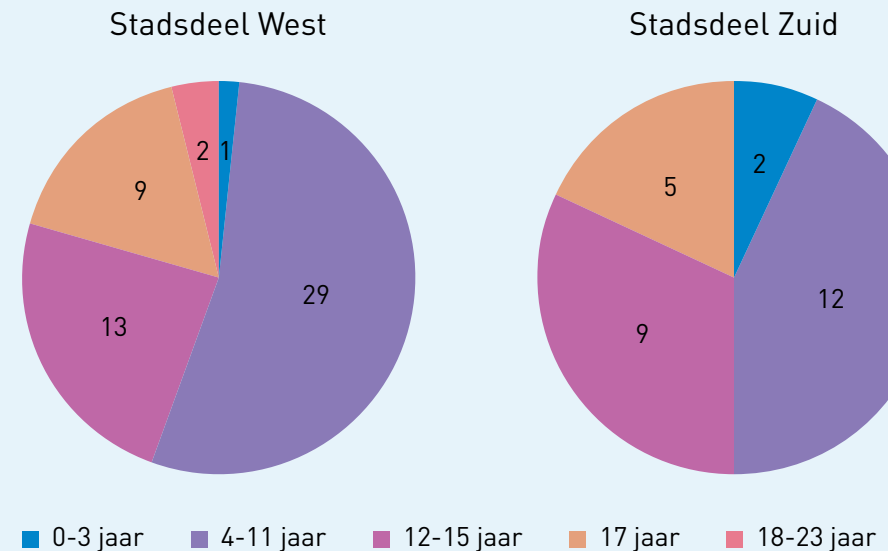
Totaal aantal casussen

14

Afgesloten casussen

Het aantal casussen per stadsdeel per leeftijdsgroep

Afgesloten casussen

Om de beweging in de proeftuin te kunnen monitoren wordt altijd bij de start gevraagd wat er aan specialistische jeugdhulp ingezet zou worden als het geen proeftuincasus was. Inmiddels zijn 14 proeftuin casussen afgesloten. Hieronder beschrijven we wat in deze casuïstiek ingezet zou zijn én wat in de proeftuin gedaan is.

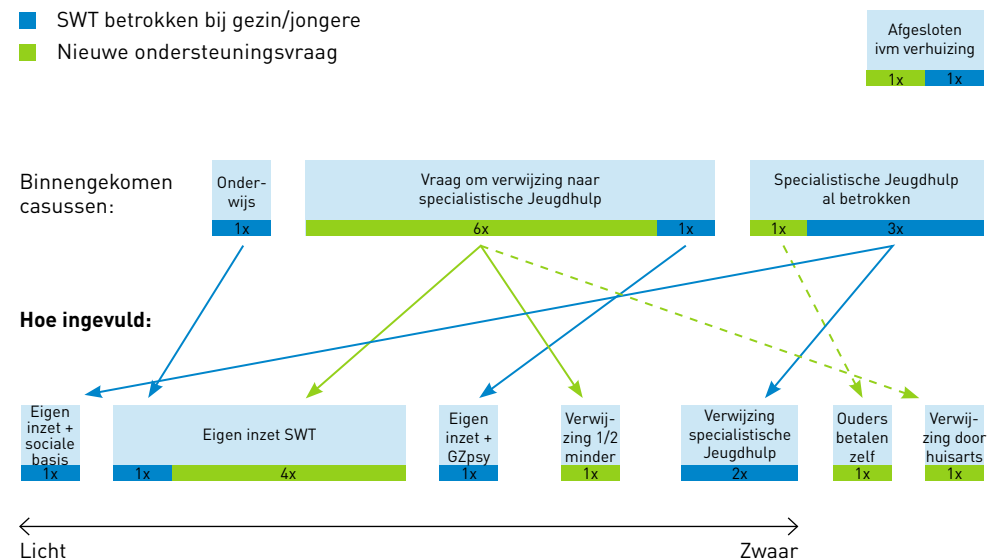
In twaalf casussen zou anders een verwijzing naar de jeugd-GGZ worden gedaan. De kosten voor inzet vanuit de jeugd-GGZ zijn gemiddeld tussen de 7.000 en 9.000 euro. In één casus zou intensieve ambulante hulp in de thuissituatie ingezet zijn, de kosten daarvoor bedragen ongeveer 10.000 euro. In één casus zou een combinatie van intensieve ambulante begeleiding in de thuissituatie en Jeugd-GGZ ingezet zijn, deze combinatie kost meestal tussen de 15.000 en 20.000 euro.

In de proeftuin is het gelukt om in negen casussen andere inzet te realiseren. Bij de nieuwe casussen bleek in vier gezinnen de eigen inzet van het SWT voldoende. De inzet van het SWT in drie casussen was kort, minder dan vijf gesprekken. In één casus werden 5-10 gesprekken gevoerd. In deze gesprekken was vooral aandacht voor de gezinsdynamiek en patronen, ook kregen ouders praktische handvatten. In één casus werkte de medewerker van het SWT samen met een GZ-psycholoog uit de proeftuin, hiermee werd een diagnostiektraject voorkomen en kon intensieve ambulante hulp in de thuissituatie worden afgewend.

In één casus waar het SWT al betrokken was werd met de school een andere oplossing gevonden en was daardoor verwijzing naar specialistische jeugdhulp niet meer nodig. In één casus waar al een jeugd-GGZ traject liep is deze inzet gestopt. In die casus werd door het SWT de verbinding gelegd met ondersteuning vanuit de sociale basis, deze oplossing was voldoende.

Bij twee verwijzingen werd anders gewerkt dan voorheen, bij één casus werd minder budget afgegeven, bij de andere casus maakten ouders de keuze om de inzet van de jeugdhulpaanbieder zelf te bekostigen. Een keer regelden ouders ondertussen zelf via de huisarts een verwijzing. Bij de bestaande casussen werd twee keer (opnieuw) een verwijzing afgegeven. In de groep afgesloten casussen zitten ook twee gezinnen waarin het SWT startte met eigen inzet, maar waar het betreffende gezin inmiddels is verhuisd naar een andere gemeente. In totaal werd in de afgesloten casussen bij benadering voor 80.000 euro aan specialistische jeugdhulp niet ingezet. Gemiddeld is dat ruim 5.500 euro per casus. In onderstaande afbeelding is de beweging van de andere inzet weergegeven.

Beweging inzet Proeftuin

Lopende casussen

Ook in de 68 casussen die nog niet afgesloten zijn zien we dat er beweging is naar minder inzet van specialistische jeugdhulp. Bij 39 casussen was de eerste inschatting dat zonder de proeftuin een (her)indicatie voor Jeugd-GGZ zou zijn afgegeven. Deze casussen worden nu grotendeels door het SWT zelf opgepakt. Binnen deze groep wordt zo nu en dan een duo gevormd met een bij de proeftuin betrokken specialist uit de jeugdhulp. Ook als er al jeugd-GGZ betrokken is lukt het in veel gevallen om deze te stoppen of om te buigen naar een lichtere vorm.

In 29 casussen was de eerste inschatting dat in deze gezinnen zonder de proeftuin een verwijzing naar een vorm van jeugd- en opvoedhulp zou zijn ingezet. Binnen de proeftuin wordt ook in deze casussen nu veel door het SWT zelf opgepakt. Meestal wordt daarmee intensieve ambulante hulp in de thuissituatie voorkomen. Ook werd een aantal keer de inzet van Spoedhulp voorkomen. In een aantal casussen was sprake van dreigende uithuisplaatsing die kon worden voorkomen met hulp vanuit het SWT en het netwerk van het gezin.

In een enkele casus was sprake van verblijf en kon een gesloten plaatsing voorkomen worden of kon een jongere terug naar huis. Het aantal casussen waarbij wel een (her)indicatie is afgegeven of een zwaarder vorm van specialistische jeugdhulp nodig bleek te zijn is tot nu toe beperkt. Ook in die casussen wordt wel nog steeds aan andere oplossingen gewerkt.

Op grond van de beweging die we nu zien in de casuïstiek verwachten we gemiddeld een hogere besparing dan de 5.500 euro per casus. De afgesloten casussen zijn meer (en soms ook lichter) jeugd-GGZ vragen. In de lopende casussen zitten de zwaardere trajecten met aanzienlijke besparingen (bijvoorbeeld van verblijf in een instelling naar thuis wonen). Voor de oplossingen die we daar nu inzetten willen we wel ook de tijd nemen om vast te kunnen stellen of de huidige inzet duurzaam is. In de eindevaluatie zullen we het uiteindelijke resultaat van deze inspanningen beschrijven en inzicht geven in de belangrijkste patronen.

6. Samenspel met partners

Samenspel

Het samenspel met onze partners rondom de ondersteuningsvragen van de jeugdige en het gezin is de belangrijkste uitdaging in de Proeftuin. Onze partners voor dat samenspel zijn divers.

Partners rond het gezin

Tot en met leeracyclus 3 zijn circa 80 partners betrokken geweest bij de Proeftuin. De één intensiever dan de ander; soms al bij het inbrengen van de casus in een leersessie, soms later in het proces bij het zoeken naar oplossingen.

Grote vraag

We realiseren ons dat we een grote vraag stellen aan onze partners. Jarenlang hebben we ingezet op specialisatie. Bij de meeste ouders leeft het beeld dat hoe hoger opgeleid en gespecialiseerder de hulpverlener is, hoe beter de oplossingen worden. Expertise en specialisatie hebben status. En iedereen wil natuurlijk het beste voor zijn kind.

In de Proeftuin stellen we dat expertise nuttig is als één van de perspectieven, maar dat er juist een brede blik nodig is om te komen tot duurzame oplossingen. We vragen aan de experts om hun expertise dienstbaar te maken aan wat nodig is. Om niet over te nemen, maar om mee te denken en samen aan de oplossingen te werken.

Dat valt niet mee voor partners uit organisaties die vaak nog werken vanuit aanbod en te maken hebben met hun eigen organisatiebelang. Zij waren gewend dat het SWT een beschikking afgaf, waarna de partners zelf aan de slag gingen. Nu wordt het SWT gepositioneerd als regienemer in anders kijken, denken en doen en zijn de experts slechts één van de radartjes die daar een bijdrage aan leveren. Dat is een grote verandervraag aan onze partners.

Verskillende vormen samenspel

We proberen in de Proeftuin verschillende manieren van samenspel uit:

- Partner brengt zelf een casus in.
- Partner wordt door een SWT-professional gevraagd om in de Proeftuin aan te sluiten vanwege betrokkenheid bij een casus.
- Partner wordt incidenteel door SWT gevraagd mee te denken over een casus (waarop nog geen betrokkenheid is) vanwege specifieke expertise.
- Partner is elke week aanwezig bij de Proeftuin om op alle onderdelen mee te leren.

Daarnaast worden partners uit de wijk, zoals al eerder benoemd, uitgenodigd voor de leerbijeenkomsten aan het einde van een leercyclus.

Randvoorwaarde/ wat verwachten we van de partners; partner wil:

- Meedoen en samen leren om meer contextgericht/systemisch te werken.
- Kennis, ervaring en perspectief dienstbaar maken aan wat de jeugdige/het gezin nodig heeft (ook als dat iets anders is dan het reguliere aanbod wat de partner in huis heeft).
- Samen met de professionals uit de Proeftuin bijdragen aan het normaliseren in de casus.
- Samen met de professionals uit de Proeftuin en ouders, jeugdigen en het informele netwerk andersoortige oplossingen bedenken dan (jeugdhulp)aanbod.
- Ondersteuning dichtbij de jeugdige en zijn gezin (thuis, op school en in de wijk) organiseren.

Samen leren

Om met de betrokken professionals van het SWT tot gedeelde uitgangspunten in de werkwijze te komen, hebben zij een vierdaagse maatwerktraining gevolgd over systeemgericht werken. Dat was een versneller. De combinatie van samen leren vanuit een stevige theoretische basis en voldoende oefening heeft ervoor gezorgd dat medewerkers het gedachtegoed goed begrijpen. 'Als je het eenmaal ziet, kan je het niet meer niet zien'. Dat geldt zowel voor SWT-professionals als voor partners die samen leren. Voor de SWT-professionals gaf de training eenzelfde bril en werkwijze om naar casuïstiek te kijken. In de leersessies tussen de opleidingsdagen in, werd het geleerde direct in de praktijk gebracht, waardoor de aanwezige partners daar indirect ook in mee-leerden. Zo zagen we onderweg als effect dat ook partners al andersoortige casussen gingen inbrengen, omdat ze beter wisten wat de werkwijze in de Proeftuin daarin kon betekenen.

Bij het samen leren met partners merk je wel dat de manier waarop iemand oorspronkelijk is opgeleid van invloed is op hoe uitdagend de nieuwe

werkwijze is. Een GZ-psycholoog is bijvoorbeeld opgeleid om te kijken naar kindproblematiek, terwijl een maatschappelijk werker heeft geleerd altijd breed te kijken en eerder te denken in mogelijkheden dan in problemen. Ook merk je dat aanwezig zijn bij de leersessies niet automatisch betekent dat mensen in de praktijk ook al anders dóen. Tegelijkertijd begint elke verandering met bewustwording en anders kijken en denken.

Enthousiasme en weerstand

Weerstand hoort bij verandering. Niet alles gaat geweldig. Binnen het SWT moeten we bekennen dat we het niet altijd handig aangepakt hebben in het verleden. En nu soms nog steeds niet. Het kan confronterend zijn om je te realiseren dat je vaak makkelijk mee bent gegaan in het beschikbare aanbod van jeugdhulp, zonder daarbij kritische vragen te stellen. De werkwijzen rondom jeugd waren weinig eenduidig en vaak persoonsafhankelijk. De eigen werkwijze loslaten valt niet voor iedereen mee. Een indicatie geven is sneller en makkelijker dan investeren in vraagverheldering. Uitgangspunten als 'met het hele gezin in gesprek' in plaats van met iedereen afzonderlijk zijn mooi, maar ook spannend. Ze vragen bovendien hele andere (gespreks)vaardigheden van de professionals. Ook de regiepositie die het SWT nu nadrukkelijker invult, roept twijfels en vragen op bij professionals zelf: kan ik, mag ik, wil ik, durf ik?

Ook partners worstelen geregeld. Kleine organisaties kunnen vaak wel makkelijker en sneller schakelen dan grote.

“Mijn eerste gedachte bij de vraagverheldering was: jullie doen mijn werk. Maar tegelijk realiseer ik me dat ik hierdoor meer tijd heb voor wat echt mijn expertise is.”

Deelnemende partner

Veel partners vinden het nog niet makkelijk om hun aanbod los te laten en samen verder te kijken. Een veel gehoorde reactie is: 'Maar dat bestaat toch al? Dat is toch...' En dan volgt een product dat vaak behoorlijk zwaar en kostbaar is. Handelingsverlegenheid lijkt soms beantwoord te worden met meer van hetzelfde soort specialistische jeugdhulp, maar vaak een zwaardere variant met nog meer specialistische expertise, zonder dat tijd wordt genomen voor een grondige analyse. Als zo'n casus dan in de Proeftuin afgeschaald wordt, haken partners soms helemaal af, terwijl zij nog wel verantwoordelijkheid hebben voor de jeugdige en hun rol nog van meerwaarde kan zijn. Afschaling richting (of met ondersteuning van) de sociale basis is vaak nog geen logisch onderdeel van de oplossing.

We krijgen nog niet elke casus gedraaid, soms is er zo veel focus op bijvoorbeeld de veiligheid, dat er door de betrokkenen geen ruimte meer wordt gevoeld om te kijken naar onderliggende patronen. De behoefte om direct te handelen is te groot en stilstaan de tijd nemen om beter te begrijpen wat gedrag in stand houdt te spannend.

Ook de samenwerking met het onderwijs roept geregeld weerstand op. Het succes van samenspel hangt vaak ook samen met hoe goed het Ondersteuningsteam op school al gepositioneerd is. Focus op school ligt meer op taal en rekenen dan op sociaal-emotionele ontwikkeling. Zodra een kind dan gedrag laat zien aan de randen van wat normaal gevonden wordt, is er iets aan de hand met het kind dat het liefst buiten de school opgelost moet worden. Veel scholen vragen zelf om diagnostiek, terwijl ouders daar niet de meerwaarde van inzien. Dan ontstaat al snel wrijving tussen school en ouders. Daar kan een SWT-professional vaak helpen om met een breder perspectief de relatie weer te verbeteren, waardoor nieuwe ruimte ontstaat voor andere oplossingen.

Tegelijk met bovenstaande uitdagingen is er ook veel belangstelling voor en enthousiasme over de werkwijze in de Proeftuin en het samen leren. We zien nog steeds bij elke partnerbijeenkomst nieuwe mensen die zich aansluiten. Veel partners vinden het verhelderend om breder naar een casus te kijken en er komen ook steeds meer gesprekken tussen de Proeftuin en het management van de grotere aanbieders van zware jeugdzorg om te kijken hoe het anders kan. De samenwerking tussen de SWT-professionals onderling is hechter geworden door de training en leersessies, waardoor zij elkaar eerder weten te vinden voor overleg of gezamenlijke oplossingen. Steeds meer welzijnspartners zijn betrokken en zij brengen mooie andersoortige oplossingen en helpen bij het normaliseren.

En als de wens van een jeugdige om weer thuis te wonen uitkomt door een andere aanpak, geeft dat de betrokkenen een enorm gevoel van voldoening.

7. Rode draden: geleerde lessen over gewenste werkwijze

Les 1: Begrijpen

De nieuwe praktijk

Eerst begrijpen (en dan oplossen). Hierdoor komt er ruimte voor nieuwe verhalen en andere, duurzame oplossingen. Dit vraagt een niet-wetende houding en tijd om uit te zoomen ondanks de druk vanuit de omgeving om met een oplossing te komen.

Het oude verhaal

Direct starten met de gevraagde oplossing; vaak was dat het afgeven van een indicatie voor individuele hulp (diagnostiek en behandeling voor het kind).

“We kunnen elkaar versterken. Als we eerst vertragen en samen kijken wat er aan de hand kan zijn, dan komen we tot de goede oplossingen.”

Jeugdhulpverlener

Praktijkvoorbeeld

Najaar 2022 melden ouders hun zoon aan bij het SWT. Ouders willen graag een verwijzing naar een zorgaanbieder gespecialiseerd in hoogbegaafdheid. De professional van het SWT organiseert een gesprek met ouders en school om de perspectieven en vragen bij elkaar te brengen. Ook wordt de tijd genomen om met ouders thuis door te praten over de rollen en patronen die ontstaan. Samen met de ouders is een systemogram getekend. Moeder werd erg enthousiast en begon zelf mee te tekenen. Het inzichtelijk maken van relaties en patronen binnen het gezin en het netwerk om het gezin heen, geeft vaak al veel duidelijkheid en antwoord op vragen.

Na dit gesprek gaf moeder aan: ‘Ik heb veel nieuwe inzichten gekregen over ons gezin en ik denk dat ik niet meer ondersteuning nodig heb’. Ze kon verder met de handvatten die ze in het gesprek heeft gekregen, zonder de verwijzing.’

Les 1:
Begrijpen

Les 2:
Leren (niet weten)

Les 3:
Gezinnen aan tafel

Les 4:
Regie

Les 5:
Verandering

Les 6:
Klein

Les 2: Leren (niet weten)

De nieuwe praktijk

Kwetsbaar zijn en mogen leren. Daar waar nodig erkennen we richting gezinnen en elkaar wanneer we iets niet goed gedaan hebben. We mogen leren.

Het oude verhaal

Het antwoord of de oplossing al hebben vanuit expertise.

“De Proeftuin helpt om anders te kijken en dat is soms best ongemakkelijk. Door hier samen in te leren wordt de verbinding tussen Sociaal Wijkteam en partners versterkt. Professionals van het Sociaal Wijkteam en partners werken als echte collega’s aan de casussen. De Proeftuin is een veilige context. Daardoor zijn er kansen om veel van elkaar te leren.”

Partner uit de Jeugd-GGZ

Praktijkvoorbeeld

In de proeftuin wordt een casus besproken van een gezin met twee ouders, een jongere en zijn broertje. Bij ouders zijn grote zorgen rondom de veiligheid van hun zoon. De casus wordt met toestemming van de ouders besproken in de Proeftuin. Meerdere professionals zijn betrokken rondom dit gezin. In de Proeftuin wordt eerst een systemogram getekend. Door het maken van deze analyse wordt met nieuwsgierigheid vanuit meerdere perspectieven naar de patronen en dynamieken in het systeem gekeken. Gezamenlijke zorgen en twijfels worden gedeeld. Een belangrijke vraag hierbij is: *‘Wie zijn belangrijk voor dit gezin en kunnen bijdragen aan rust en veiligheid?’*. Samen met de betrokken professionals wordt gekozen om niet op te schalen of nieuwe oplossingen in te voegen. Ouders zijn opgelucht, er wordt niet overgedragen aan een nieuwe hulpverlener. In de gesprekken met ouders ontstaan nieuwe inzichten en de ondersteuner die dichtbij het gezin staat kan daarmee aan de slag. Het commitment van de professionals op de achtergrond blijft, als er vragen zijn willen en kunnen ze meedenken, de lijnen zijn kort, er wordt niet verwezen.

Les 1:
Begrijpen

Les 2:
Leren (niet weten)

Les 3:
Gezinnen aan tafel

Les 4:
Regie

Les 5:
Verandering

Les 6:
Klein

Les 3: Gezinnen aan tafel

De nieuwe praktijk

We praten niet over, maar met het hele systeem. We werken samen met tenminste beide ouders en waar kan het hele gezin.

Het oude verhaal

Hulp toekennen zonder dat we ouders en kind in hun context hebben gezien.

“Het was echt een eyeopener. Dat je de situatie op een andere manier kan bekijken door ook naar achterliggende vragen te kijken. Ik voel me gezien en gehoord en ik ga opgelucht naar huis; het komt goed.”

Oma (in een andere casus dan hiernaast beschreven)

Praktijkvoorbeeld

Een meisje uit de bovenbouw van de basisschool woont met haar moeder, stiefvader en zijn kinderen. Moeder is bij het SWT gekomen, omdat zij zich zorgen maakt om haar dochter. Het meisje liegt veel en voelt zich niet op haar plek op school. Op school gedraagt het meisje zich erg opstandig en loopt soms weg uit de les. De SWT-professional heeft een aantal gesprekken met het meisje gevoerd. Hierna bespreekt de SWT-professional de casus in de Proeftuin. Ze geeft aan dat ze normaal gesproken dit meisje zou doorverwijzen door de complexiteit van de casus. Bij de bespreking in de Proeftuin wordt het systemogram uitgetekend en blijken er veel vragen over de relaties in het gezin en met ex-partners nog niet helder. De SWT-professional heeft wel gesprekken gehad met het meisje maar niet met het gehele systeem. In plaats van doorverwijzen is de volgende stap om met de biologische ouders én het meisje samen in gesprek te gaan om de dynamiek en patronen beter te begrijpen en te zorgen dat de vragen en zorgen die er zijn in een gezamenlijk gesprek verkend kunnen worden en ze elkaars perspectieven horen.

Les 1:
Begrijpen

Les 2:
Leren (niet weten)

Les 3:
Gezinnen aan tafel

Les 4:
Regie

Les 5:
Verandering

Les 6:
Klein

Les 4: Regie

De nieuwe praktijk

Ouders en jeugdigen aan het roer, zij zijn expert van de vraag en de duurzame oplossing(en).

Het oude verhaal

Regie van het gezinssysteem overpakken.

“Als het spannend is gaat iedereen rennen en vliegen, er moet snel een oplossing komen. In dat proces worden ouders nog te vaak vergeten. Dat moeten we niet meer doen.”

Jeugdhulpverlener

Praktijkvoorbeeld

Een huisarts uit de wijk verwijst een meisje naar het sociaal wijkteam. Volgens haar moeder is sprake van vermoeidheidsklachten. Ook geeft moeder aan dat ze bang is om naar school te gaan. Er is al veel verzuim op school. In deze casus zijn al veel professionals betrokken. Nu ligt er een nieuwe vraag. In de oude situatie zou direct doorverwezen zijn naar een jeugdhulpaanbieder. Nu wordt de casus in de Proeftuin besproken. Het SWT gaat met het meisje in gesprek en de steunfiguren worden in kaart gebracht. Het meisje heeft zelf de regie. In het gesprek geeft zij aan: ‘Ik heb nu pas door hoeveel mensen het goed met mij voor hebben.’

Hierna zijn er gesprekken met school en ouders. Ouders beseffen na deze gesprekken dat hun kind wat anders van hen nodig heeft. Ouders maken afspraken om hun kind veiligheid te bieden en pakken hun regierol weer terug. Waar ouders voorheen vooral naar hulpverleners keken, bieden zij nu zelf een steunend netwerk. Ook is met school ruimte gezocht om het meisje meer uren op haar stage aan te bieden. Ze zit erg op haar plek en geeft aan: ‘Ik hoor nu ergens bij en ze snappen mij.’

Les 1:
Begrijpen

Les 2:
Leren (niet weten)

Les 3:
Gezinnen aan tafel

Les 4:
Regie

Les 5:
Verandering

Les 6:
Klein

Les 5: Verandering

De nieuwe praktijk

Bij casuïstiek die vastloopt of bij de vraag om herindicaties, stoppen we met herhalen.

Het oude verhaal

We gaan door zonder echt te begrijpen wat werkt. Daarmee versterken we patronen en doen we meer van hetzelfde.

“Het loslaten van het denken in een oplossing alleen gericht op het kind, vraagt een omslag in het denken en werken van alle betrokkenen. Voor hulpvrager, SWT-professionals, jeugdhulpaanbieders en school. Dat is een intensief veranderproces.”

Projectleider Proeftuin samenspel in de wijk

Praktijkvoorbeeld

Een meisje met een lange hulpverleningsgeschiedenis, ambulante hulp en diverse crisisplaatsingen zit op een 24-uurs behandelgroep. Ze gaat niet meer naar school en het gaat niet goed in de behandelsetting waar ze zit. Ook thuis is al veel hulp betrokken. Het werkt niet, de jeugdhulpaanbieder wil dat ze wordt overgeplaatst. Tijdens het multidisciplinair overleg worden oplossingen bedacht; een andere plek, een gedwongen kader. De SWT-professional wil graag iets anders proberen. Wat wil dit meisje eigenlijk zelf het liefst? Ze wil terug naar huis. We besluiten de stap te maken en ondersteunen het gezin zelf, als zij dat vragen. De school helpt mee en maakt een nieuw begin mogelijk. Een paar maanden later gaat het goed. Zo heeft ze zelf een stageplek gevonden en ze gaat verder met de opleiding. Ook vond ze zelf een bijbaantje. De SWT-professional werkt niet aan allerlei doelen maar wordt wel meegevraagd, bijvoorbeeld naar de nieuwe school of gewoon om een rondje te fietsen.

SWT-professional over deze casus:
'Ik wilde zeggen, ik ben zo trots op je, maar ik bedacht dat dit niet over mij gaat en vroeg of ze trots op zichzelf was. Ze zei: Ja, ik heb er hard voor gewerkt en het gaat goed.'

Les 1:
Begrijpen

Les 2:
Leren (niet weten)

Les 3:
Gezinnen aan tafel

Les 4:
Regie

Les 5:
Verandering

Les 6:
Klein

Les 6: Klein

De nieuwe praktijk

Het einde van multidisciplinaire overleggen (MDO's) met veel mensen. Een goed gesprek en samenwerking met diegenen die de beste ingang hebben.

Het oude verhaal

Multidisciplinaire overleggen met veel professionals, inclusief het gezin en de jeugdige.

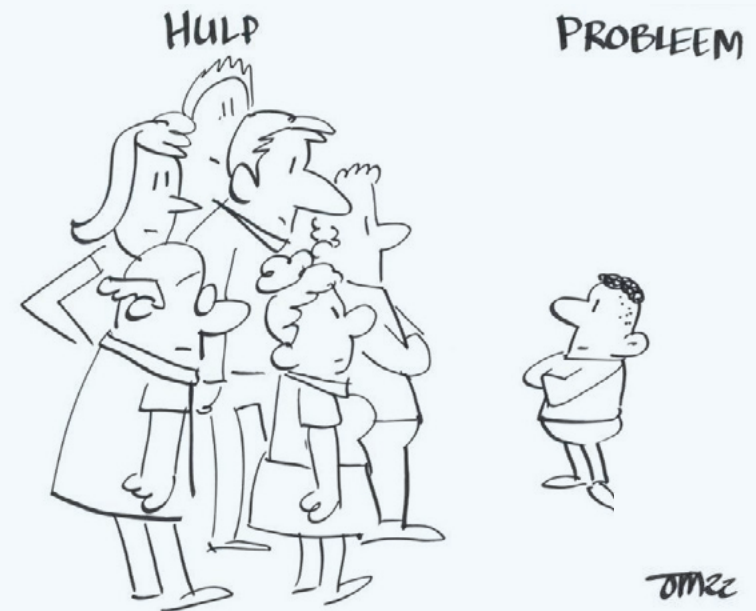
“Waarom zitten we hier met zoveel mensen, terwijl de jongere zelf is weggelopen en om de hoek zit? Wie heeft hier nou eigenlijk de regie? Hoe moet dit dan voor ouders en de jongere zelf voelen?”

SWT-professional

Praktijkvoorbeeld

Een jongere is in het verleden gediagnosticeerd. Hij herkent zich niet in de diagnose en is boos op zijn ouders die sturen op hulp. In het verleden en ook nu, zijn veel hulpverleners bij het gezin betrokken. Met name ouders maken zich zorgen en willen samen met de hulpverleners afspraken maken. Tijdens een MDO over de gemaakte afspraken zijn acht hulpverleners, ouders en de jongen aanwezig. De jongen zelf wil geen nieuw hulpverleningstraject. Hij vraagt zich hardop af waarom ze deze problemen niet gewoon als gezin kunnen oplossen en besluit om uit het gesprek weg te lopen.

Na dit gesprek wordt de casus in de Proeftuin besproken. In de bespreking worden meerdere hypothesen opgesteld. We staan stil bij de vraag of we als hulpverleners bijgedragen hebben aan een patroon waarin deze jongen zich niet gezien en gehoord voelt. De betrokken SWT-professional en jeugdhulpaanbieder hebben met de andere bij het MDO aanwezige partners een nieuw gesprek gevoerd en gekozen om met commitment met een kleinere groep aan de slag te gaan en in te zetten op het herstellen van vertrouwen.

Les 1:
Begrijpen

Les 2:
Leren (niet weten)

Les 3:
Gezinnen aan tafel

Les 4:
Regie

Les 5:
Verandering

Les 6:
Klein

8. Systeemvraagstukken breder dan Proeftuin

In de inleiding noemden we al dat wat we in de Proeftuin in het klein doen, bij succes stadsbreed kan worden uitgerold. Op de schaal waar we nu werken, zien we al de eerste uitdagingen in het grotere systeem. Hieronder beschrijven we de eerste contouren van die uitdagingen en de denkrichtingen hoe we daarmee om kunnen gaan.

Flexibele inzet aanbieders met expertise

We merken dat in veel casussen de expertise van jeugdhulpaanbieders gewenst is, maar dan in een andere vorm dan eerder. Niet om naar door te verwijzen of om gebruik te maken van bestaand aanbod, maar bijvoorbeeld door:

- kort mee te denken vanuit hun expertise;
- bij een gesprek met ouders te zijn;
- te helpen met de analyse van de vraag en context.

Omdat we ook als doel hebben om zoveel mogelijk beschikkingsvrij en met zo min mogelijk administratieve belasting te werken, is een meer flexibele inzet van partners gewenst. We willen nog testen hoe dat er in de praktijk uit moet zien. We denken nu aan een flexibele schil van partners per stadsdeel, die de werkwijze van de Proeftuin onderschrijven, die kort en zonder beschikking ingezet kunnen worden ter ondersteuning van het SWT. We onderzoeken nog waar deze partners aan moeten voldoen in deze eerste fase. Hoe zich dat verhoudt tot de mogelijkheden van het bestaande inkoopmodel, zullen we ook nog onderzoeken.

Andere verwijzers met een ander paradigma

We zien in de cijfers van het dashboard Jeugd terug dat veel indicaties voor de (zwaardere) jeugdzorg nog worden afgegeven door huisartsen en Gecertificeerde instellingen. In de Proeftuin betrekken we deze partijen waar mogelijk om ook daar naar andersoortige oplossingen te kijken. Dat gaat in een aantal gevallen

heel goed en in een aantal gevallen is het nog niet makkelijk om tot verandering te komen. Het valt te overwegen om naast de Proeftuin actief in te zetten op het intensiever meenemen van deze verwijzers in een andere manier van kijken en werken, omdat hier nog grote winst te behalen valt.

Sturing op partners

De andere manier van kijken en werken die we in de Proeftuin inzetten, is nog niet altijd de manier waarop partners in de jeugdzorg werken. We zien dat een aantal partners helemaal aangehaakt is, maar een aantal ook helemaal niet. Soms zijn organisaties zo groot dat de Proeftuin-werkwijze niet bekend is of (nog) niet toegepast wordt in de hele organisatie. Individuele medewerkers van de organisatie, die in de wijk betrokken zijn, zien vaak al wel de meerwaarde van de Proeftuin en passen hun werkwijze ook steeds meer aan.

Het regionale inkoopmodel is gebaseerd op raamovereenkomsten, waardoor we als gemeente in veel gevallen kunnen kiezen voor partners die in lijn met onze werkwijze werken. Van sommige expertises kunnen we echter maar enkele aanbieders inzetten/ consulteren, waardoor het extra belangrijk is dat zij meegaan in de veranderbeweging. Met name in de complexe vastgelopen casussen zien we dat een verschil van zienswijze en werkwijze de vooruitgang belemmert. De oplossing blijft meer van hetzelfde en zwaardere jeugdhulp. Het gaat buiten de invloed van de Proeftuin om hier op korte termijn verandering in te brengen. We stimuleren de Proeftuinwerkwijze, maar het kost te veel tijd om echte verandering te brengen. Hier ligt ook een verantwoordelijkheid van de jeugdhulporganisaties zelf. Het valt te overwegen om in samenwerking met contractmanagement van het RSJ (Regionale Samenwerking Jeugd) meer in te zetten op relatiemanagement met jeugdhulpaanbieders om nadrukkelijker te sturen op de gewenste beweging en wat die in praktijk betekent.

Rol onderwijs

We zien school als dé daginvulling voor iedere jeugdige onder de 18 jaar. In het kader van normaliseren is het dus belangrijk dat als zich problemen voordoen in de schoolcontext, in eerste instantie altijd wordt ingezet op oplossingen in de schoolomgeving. Eventueel ondersteund door expertise van SWT of jeugdhulpaanbieders. Dat vraagt duidelijkheid over de verantwoordelijkheden van het onderwijs, maar ook over de ondersteuning die wij als gemeente inzetten. Te vaak zien we dat jeugdigen eerst in een andere context hun probleem moeten oplossen, voor ze weer naar school mogen. Oplossen binnen de context van school vraagt iets van de (verantwoordelijkheid van) scholen en van de vaardigheden van docenten die soms handelingsverlegenheid ervaren. Hier ligt ook een opgave van het onderwijs. Op visieniveau zijn we het daarover eens, maar de vertaling naar de praktijk vraagt meer inzet dan de Proeftuin nu kan leveren. Het valt te overwegen om buiten de Proeftuin meer in te zetten op deze vertaling en wat het onderwijs en de gemeente hierin van elkaar mogen verwachten.

Link opdracht SWT

In het derde kwartaal van 2023 wordt de aangescherpte opdracht van het SWT gepresenteerd aan de gemeenteraad. Onderdeel hiervan is de opdracht van het SWT rondom Jeugd. Hoewel de Proeftuin nog geen eindconclusies heeft, kunnen we onze eerste bevindingen al wel meegeven als input voor deze opdracht. We merken dat breder kijken naar de context van waaruit een ondersteuningsvraag wordt gesteld, een belangrijk onderdeel is van het komen tot andersoortige oplossingen. Dit leent zich goed om breder dan bij Jeugd in te zetten.

9. Blik vooruit: doorkijkje laatste periode Proeftuin

In de laatste periode van de Proeftuin voeren we nog twee leercycli uit. Eén in de zomer met de dan aanwezige mensen en één in de periode oktober-december. In deze periode willen we het samen leren met partners steviger neerzetten. De leervraag is hoe we nog meer commitment kunnen krijgen op het anders samen dóen, waar we eerder vooral hebben ingezet op anders kijken en denken. We gaan de werkwijze methodisch nog beter neerzetten. Daarbij onderbouwen we beter waarom we doen wat we doen, en wat daar anders in is. Zo wordt voor onze partners duidelijker waar we commitment op vragen. Daarnaast gaan we actief op zoek naar casuïstiek die nu in de Proeftuin nog niet aan de orde is geweest, zoals jeugdigen met een licht verstandelijke beperking. Dat helpt ons om te leren hoe we in de nieuwe werkwijze omgaan met een diversiteit aan ondersteuningsvragen.

Ook kijken we hoe we het onderwijs meer en beter kunnen meenemen in de werkwijze van de Proeftuin. Verder onderzoeken we de inzet van een flexibele schil: hoe kan je vastleggen wat je van elkaar verwacht en hoe je dat het liefst zonder beschikking bekostigt. Hoe zorg je daarbij dat je de veranderbeweging erin houdt?

Zoals aangegeven in de Informatienota Voortgang transformatie Jeugdzorg, die onder andere de Motie Versnelling transformatie jeugdhulp Zwolle beantwoordde, gaan we de tijdlijn van bestaande casussen die we in de Proeftuin besproken hebben verder analyseren. Dat doen we om te bekijken wat daar in het eerdere traject wel/niet gewerkt heeft. Dit kunnen we dan benutten om het in de toekomst waar nodig anders aan te pakken. Ook zetten we actiever het coachen en van elkaar leren tussen de teams in om het leren te versnellen. Vanwege de impact en omvang van de hulp die door gecertificeerde instellingen ingezet wordt, zetten we ook extra in op deelname van die instellingen in de proeftuin.

In het laatste kwartaal van de Proeftuin (eerste kwartaal 2024) richten we ons op de evaluatie en het advies over borging en implementatie bij positieve

resultaten. Met een slag om de arm kunnen we zeggen dat die positieve resultaten aannemelijk lijken. De laatste periode zijn we vooral benieuwd naar de duurzaamheid van de resultaten. Vanwege de positieve tussenevaluatie bekijken we vooruitlopend op de eindevaluatie vast wat er bij implementatie in de rest van de Wijkteams nodig is en daar sorteren we vast op voor.

Bijlagen

Bijlage 1: Ontwikkeling van de leervragen in de 3 leercycli

Zoals eerder beschreven werkt de Proeftuin in leercycli van ongeveer 3 maanden, waarin leervragen verzameld worden en samen naar antwoorden wordt gezocht die in de praktijk getoetst worden. Eind juni is de derde leercyclus afgerond, waardoor we de verschuiving van leervragen en dus ook van het geleerde in beeld kunnen brengen in onderstaande overzichten. In de dynamische leeragenda zijn de leer- en ontwikkelvragen geclusterd in verschillende categorieën. Aan de grootte van de bolletjes is te zien hoe vaak de leervragen in een categorie voorkomen. Zie hiervoor de figuren 1 t/m 3 voor de verschillende leercycli.

Leercyclus 1 september-december 2022

De 1e leercyclus is begonnen in september 2022. In de sessies van beide stadsdelen kwamen inhoudelijke vragen over systeemgericht werken naar voren zoals: 'Wat houdt het **creëren van een brede blik** in?' en 'Hoe kom ik uit de groef van (kindgerichte) oplossingen?' Dit was een fase van bewustwording bij de professional en voor velen een eerste kennismaking met systeemgericht werken. Naarmate de leercyclus verder ging, kwam het besef dat hierin 'de grondverf' miste. Enkele professionals van het SWT hebben de opleiding voor Systeem Therapeutisch Werker gevolgd, maar een groot deel van de professionals heeft niet deze achtergrond. Daarom hebben we besloten om een maatwerk opleiding voor het SWT in de twee stadsdelen te ontwikkelen. Deze opleiding is vervolgens gestart in leercyclus 2.

In de eerste leercyclus waren nog veel **praktische vraagstukken**; 'Hoe moeten we casussen inbrengen in de Proeftuin?' en 'Welke werkwijze houden we aan?'. Daarnaast vroeg het programmeerteam zich af: 'Hoe laten we SWT leden voelen dat ze mogen leren en fouten mogen maken?' Met name in Zuid speelde deze vraag. Om deze reden is vanaf leercyclus 2 een systeemtherapeut van buiten het SWT aangesloten om de sessies in Zuid te begeleiden volgens de systeemgerichte aanpak.

In de 1e leercyclus hebben 7 partners in West mee geleerd en 0 partners in Zuid. Een vraag die hierbij naar voren kwam in stadsdeel Zuid was: 'Zijn we al klaar om met **partners samen te werken**?' In West liep deze beweging al iets sneller en werden met name vragen gesteld als: 'Hoe bied ik samen met een partner hulp aan een gezin vanuit een gedeelde visie?' Het spreken van eenzelfde taal blijkt niet voor elke partner even makkelijk te zijn. Dit zien we in de eerste leercyclus vooral ook terugkomen bij de **scholen/onderwijs** als partner. Scholen zijn vaak een impliciete verwijzer van kinderen naar het SWT met een vraag gericht op diagnostiek/ behandeling.

Wat hiermee samenhangt is de **rol van het SWT**. SWT-professionals gaven aan dat zij het soms lastig vinden te weten wat hun rol is in een gezin waar meerdere hulpverleners bij betrokken zijn. Het programmeerteam vraagt zich hierin af: 'Wat heeft het SWT nodig om zelf de regie te pakken en zelf met het netwerk van een gezin in gesprek te gaan?'

Ook op het gebied van **eigen inzet** kwamen er verschillende vragen naar voren; 'Wat is precies eigen inzet van het SWT?' en 'Hoe ga ik om met de werkdruk én eigen inzet?'. Dit geldt eveneens voor het begrip 'normaliseren'; 'Wat is normaal? Hoe normaliseren we?'

In leercyclus 1 zien we verder dat de '**schreeuw van ouders om hulp**' en de '**ouders met een gerichte vraag om diagnostiek/behandeling**' een grote plek krijgen in de dynamische leeragenda. Vragen die hierbij aan bod zijn gekomen zijn: 'Hoe ga je met ouders om als zij enkel de vraag om diagnostiek/behandeling hebben?' En 'Hoe kun je vertragen/verdragen als ouders er bovenop zitten en 'druk' voelen?'

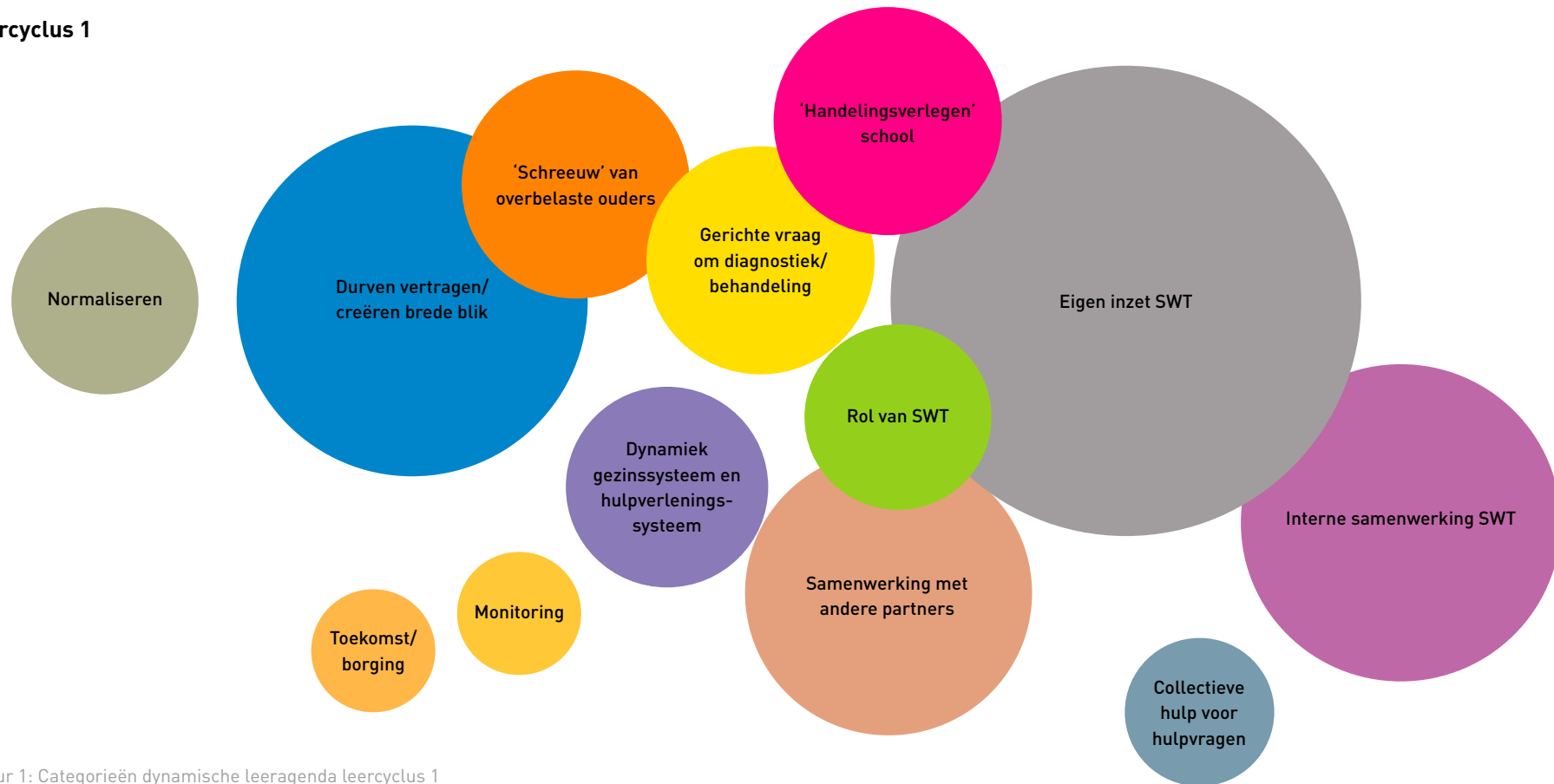
Bepaalde hulpvragen komen meerdere keren naar voren. Zo valt het in stadsdeel Zuid op dat er veel vragen binnenkomen van moeders met gezinsleden met autisme. Er wordt geïnventariseerd bij Zwolle Doet of er **collectieve hulp**

aangeboden kan worden voor deze groep en is vervolgens in samenwerking gerealiseerd in leercyclus 2.

Met name in de casussen zelf vielen bepaalde inhoudelijke patronen op; 'Hoe leren we **de dynamiek in het grotere systeem en gezinssysteem** op tijd te herkennen?'

In leercyclus 1 wordt een begin gemaakt met de dynamische leeragenda en **monitoring van de Proeftuin** en wordt er al voorzichtig nagedacht over de borging van de Proeftuin. Vragen die hierbij spelen zijn: 'Hoe leggen we ervaringen vast en documenteren we dit?' En 'Hoe zorgen we dat de Proeftuin meer van het SWT zelf gaat worden?'

Leercyclus 1

Figuur 1: Categorieën dynamische leeragenda leercyclus 1

Leercyclus 2 januari-maart 2023

In leercyclus 2 zien we een verschuiving van vragen over wat een systemische benadering is naar het **denken, oefenen en voorzichtig dóen**. Door de maatwerktraining hebben SWT-professionals meer handvatten gekregen om op een systemische manier naar casussen te kijken. We zien verder een verschuiving van **de 'schreeuw' van ouders om hulp**, naar de **durven vertragen/creëren van een brede blik**.

Toch blijft met name in Zuid nog wel de vraag heersen: *'Kan ik dit wel van ouders vragen? Wat als ouders een hele andere hulpvraag hebben?'* Dit roept daaropvolgend vragen op in het programmateam als: *'Hoe bied je voldoende stevigheid/comfort aan hulpverleners om uit te zoomen en (oude) oplossingen los te durven laten?'* En in het bijzonder voor stadsdeel Zuid: *'Hoe zorgen we dat de (kindgerichte) oplossingen minder op de voorgrond blijven staan?'*

Ook de **gerichte vraag om diagnostiek/behandeling** weten SWT-professionals om te buigen. Waar in leercyclus 1 met name de vraag bestond 'hoe hiermee om te gaan?', wordt dit in leercyclus 2 specifieker en vraagt men zich af: *'Hoe kun je een ondersteuningsvraag begrijpen en herformuleren naar een gezins- of contextgerichte vraag?'*

Gedurende leercyclus 2 verschuift de verkenning van het begrip **normaliseren** vanuit een theoretisch perspectief zich meer naar de praktische toepassing: *'Hoe verminderen we de afhankelijkheid van gezinnen van hulpverlening?'* en *'Hoe ga je om met vragen die horen bij normale ontwikkelingsfasen, zoals puberende kinderen?'*

Waar in leercyclus 1 al duidelijk werd dat **school** een belangrijke samenwerkingspartner is, wordt dit in leercyclus 2 concreter door plannen te bedenken hoe scholen meer betrokken kunnen worden in de Proeftuin. De **samenwerking met andere partners in de wijk** krijgt in leercyclus 2 een grotere plek. De nadruk ligt meer op vragen over specifieke problemen en uitdagingen in de samenwerking in de Proeftuin: *'Hoe komen we af van ieder*

zijn eigen eilandje?' In de Proeftuinbijeenkomsten komt met name naar voren dat er nog niet altijd 'dezelfde taal' gesproken wordt en het samenwerken met meerdere partijen in één casus lastig blijft. Daarnaast blijft het met name voor SWT Zuid lastig om partners uit te nodigen voor het bespreken van casussen in de Proeftuinbijeenkomsten.

Deze samenwerking tussen partners is ook terug te zien in de **dynamiek van het gezinssysteem en het grotere (hulpverlenings)systeem**. Er wordt inhoudelijk in de casusbesprekingen opgemerkt dat in de praktijk de oude werkwijze van MDO's met veel hulpverleners nog best veel gebeurt. In die situaties worden dan toch nog vaak snelle oplossingen bedacht en wordt dat patroon nog (vaak) pas achteraf herkend.

Er wordt in leercyclus 2 steeds meer stilgestaan bij wat precies de **rol van een SWT-professional** is in de wijk. SWT-professionals zijn zoekende in hoe zij de regie over de hulpverlening in een gezin (en niet de regie over het gezin zelf!) kunnen nemen én blijven behouden.

In West worden er gesprekken gevoerd over het aanbieden van een alternatief voor jongeren op de wachtlijst voor de GGZ. Er wordt bekeken of er in samenwerking met SportService Zwolle en/of Travers samengewerkt kan worden om jongeren die op de wachtlijst staan voor de GGZ te ondersteunen om in beweging te krijgen.

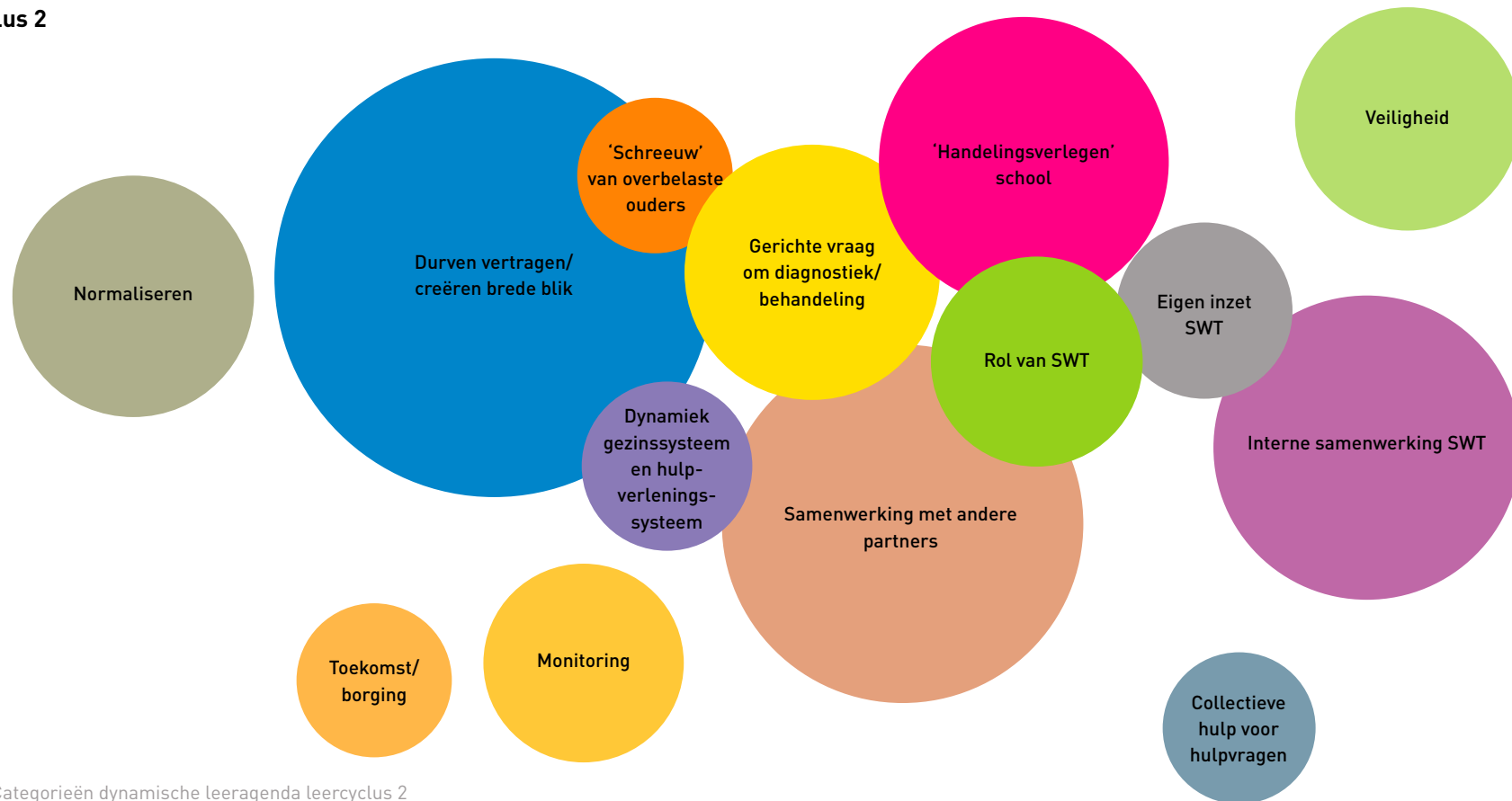
In leercyclus 1 werden weinig **'veiligheidskasussen'** ingebracht. In leercyclus 2 worden voorzichtig meer van deze casussen in de Proeftuin ingebracht. Over het algemeen vindt men het lastig om in moeilijke (veiligheids)casussen uit te zoomen en niet te veel te sturen/ mee te gaan in de quick-fix. Er wordt in deze casussen voorzichtig geleerd om ook te normaliseren, vertragen en uit te zoomen om zo tot een duurzame oplossing te komen.

Voor de **borging van de Proeftuin** wordt in leercyclus 2 steeds meer duidelijk dat het gaat om het creëren van een verandercultuur en het faciliteren van

gedragsverandering. Een belangrijk inzicht is dat leidinggevend en inhoudelijk leiderschap en de coachende rol die de verandering vraagt moeten kunnen (leren) vormgeven.

In leercyclus 1 lopen de leer- en ontwikkelvragen voor Zuid en West steeds verder uiteen. Er worden daarom aparte leervragen voor leercyclus 3 opgesteld. Het leerproces voor beide wijken is verschillend. Het werken in de Proeftuin is maatwerk en daarom moet elk stadsdeel haar eigen leerproces door kunnen maken.

Leercyclus 2

Figuur 2: Categorieën dynamische leeragenda leercyclus 2

Leercyclus 3 april-juni

De grootste categorie leer- en ontwikkelvragen in leercyclus 3 gaat over de **samenwerking met andere partners**. Wat hierbij opvalt is dat deze vragen alleen vanuit West, het programmateam en de partnerbijeenkomst komen. Vanuit het programmateam wordt dan ook de vraag gesteld: *'Hoe zorgen we dat SWT-professionals Zuid meer partners betrekken bij de Proeftuin?'*. Het programmateam vraagt zich verder af hoe we zorgen dat er partners aangehaakt blijven en hoe er ook scholen en huisartsen betrokken raken bij de Proeftuin. Het 'knelpunt' tussen **scholen** en hulpverlening/SWT wordt steeds meer zichtbaar. School lijkt een 'eilandje' te zijn. Als het op school niet lukt moet de hulpverlening een oplossing realiseren (bijvoorbeeld een zorgboerderij). Daarnaast eisen vele scholen dat hulpverlening gestart moet zijn als voorwaarde voor de schoolgang. *'Hoe kunnen we stoppen met het verschil tussen school en thuis, maar afstemmen en samen rondom een kind/het gezin staan? Het onderwijs en hulpverlening lijken niet dezelfde taal te spreken; Hoe kunnen we de interesse en betrokkenheid van scholen vergroten om zo elkaar beter te begrijpen?'*

Daarnaast speelt vooral in West de vraag hoe we als partners in de wijk écht samen kunnen werken en de hulpverlening (ook juist als hulpverleners uit verschillende organisaties komen) als één team rondom een gezin komt te staan. Er wordt hierbij gesproken over een **commitment op de 'yes'** van partners rondom een gezin. Een commitment waarbij ook de professionals voor zichzelf leerdoelen opstellen. Het programmateam houdt zich in deze periode vooral ook bezig met: *'Hoe gaan we aan de slag met relatiemanagement bij partners?'* en *'Waar en bij wie (partners) moeten we de beweging nog (verder) op gang brengen?'*

Er worden in leercyclus 3 gesprekken gevoerd met een jeugdhulporganisatie als koploper om met het SWT samen te werken in een consultatie functie. Hierdoor hoeft het SWT geen doorverwijzing te maken, maar kan er kortdurend expertise ingevlogen worden in een casus, mocht dat nodig zijn.

In leercyclus 4 zal dit geoefend worden. Het programmateam vraagt zich hierbij nog wel af hoe de koplopers en de mensen waar energie zit goed meegenomen kunnen worden in de Proeftuin, zodat de Proeftuin verder versterkt wordt. Er is nog altijd te merken dat verschillende partners een verschillend ritme/tempo hebben om mee te leren.

SWT West durft in leercyclus 3 op het gebied van het **durven vertragen en het creëren van een brede blik** steeds meer tijd te nemen. Er wordt volop geoefend tijdens de maatwerktraining systemisch werken en in de praktijk. In het bespreken van de casussen komen met name inhoudelijke vragen naar voren. In SWT Zuid worden niet veel vragen gesteld over het durven vertragen en het creëren van een brede blik. De vraag die wel naar voren komt is: *'Hoe voorkomen we dat het patroon zich continu blijft herhalen (en er dus steeds meer van hetzelfde wordt gedaan)?'*. Ook worden er praktische vragen gesteld over de eigen inzet in Zuid; *'Wat is nog mijn rol en wanneer moet ik iemand anders inschakelen?'* In het programmateam worden wel veel leervragen gesteld over dit onderwerp in SWT Zuid. Het SWT Zuid lijkt hierin nog wat meer sturing nodig te hebben in het onbevooroordeeld naar casuïstiek kijken, vanuit een houding om te willen begrijpen in plaats van te medicaliseren/classificeren.

Dit is ook terug te zien in **de dynamiek van het gezinssysteem en het grotere hulpverleningssysteem**. In leercyclus 3 worden in stadsdeel West meerdere vragen gesteld over het 'redderssyndroom' van hulpverleners; *'Hoe komen we als hulpverleners (en partners in de wijk) uit het redderssyndroom, om zo patronen in een gezin te doorbreken?'*. In stadsdeel West worden hierin vragen gesteld in samenwerking met partners.

De categorie van **'ouders met een gerichte vraag om diagnostiek/behandeling'** komt niet voor in leercyclus 3. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat er al betere antwoorden op deze vragen van ouders zijn. SWT-professionals weten na de training beter hoe zij hierop moeten reageren. Dit geldt eveneens voor de **'schreeuw van ouders om hulp'**.

Met name in team Zuid komen meerdere vragen naar voren over de **interne samenwerking/ draagvlak van de Proeftuin**. Deze vragen uit het SWT zelf gaan over hoe er meerdere casussen per keer besproken kunnen worden. Ook komt werkdruk naar voren: *'Hoe gaan we om met dezelfde caseload, maar wel alle nieuwe casussen op een 'Proeftuin manier' op moeten pakken?'* Het programmteam vraagt zich op haar beurt af hoe ervoor gezorgd kan worden dat SWT-professionals ook echt partners meenemen naar de Proeftuinssessies en hoe er meer cultuurdragers in het team kunnen komen om mooie voorbeelden, alternatieven en gedachten te kunnen delen.

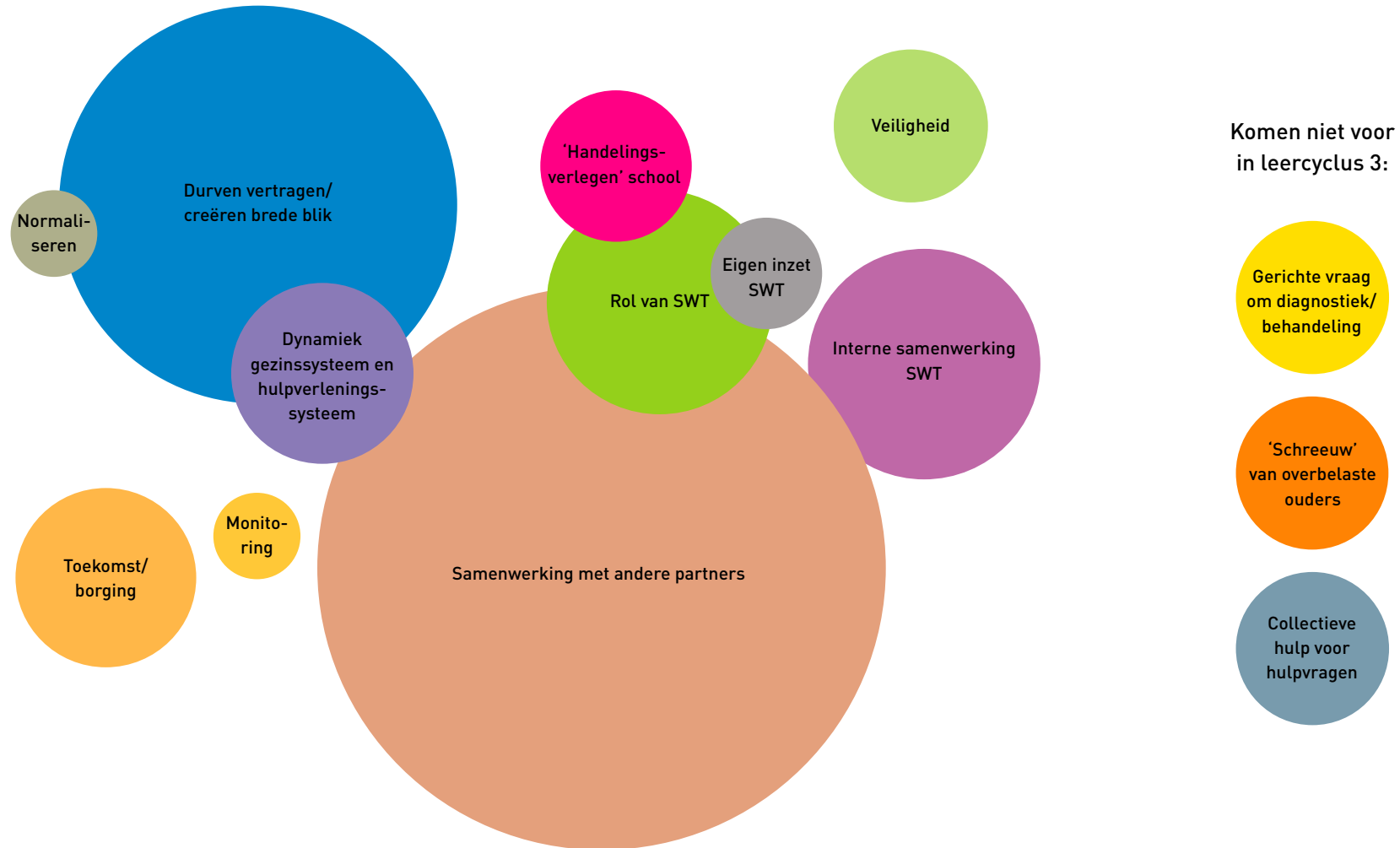
In leercyclus 3 blijkt dat het begrip **'normaliseren'** een heel breed begrip is en iedereen hier wat anders bij denkt. Met name onder de verschillende partners wordt hier anders over gedacht; *'Wat is de definitie van normaliseren in de Proeftuin?'*

Er wordt meer geleerd uit **'veiligheidscasussen'**. Toch blijft het niet meegaan in een quick-fix lastig. Er wordt niet altijd door de verschillende partners uit eenzelfde visie naar deze casussen gekeken. In de komende leercycli willen wie hier nog meer uit gaan leren. Hieruit wil het programmteam de 'lessons learned' meenemen naar de managementtafel Jeugd.

In leercyclus 3 zijn de leervragen van Zuid en West apart gemonitord. Naast de wekelijkse casusbesprekingen, worden er steeds meer 'mini Proeftuinen' georganiseerd waarin casussen in een kleiner verband besproken worden.

Met de 3e leercyclus zijn we over de helft van het project. Hierin komen meerdere **borgingsvraagstukken** naar voren: *'Hoe zorgen we ervoor dat het helder is waar het opdrachtgeverschap ligt en dat de uitvoering hiervan (eigenaarschap) ook belegd is bij de mensen waar het behoort te zijn? Hoe zorgen we dat er intern (Gemeente Zwolle) dezelfde taal gesproken wordt over de Proeftuin? Wat is de route naar een duurzame borging van de Proeftuin?'*

Leercyclus 3

Figuur 3: Categorieën dynamische leeragenda leercyclus 3

Leercyclus 3: Opgesplitst naar leervragen van het SWT per wijk
West, SWT

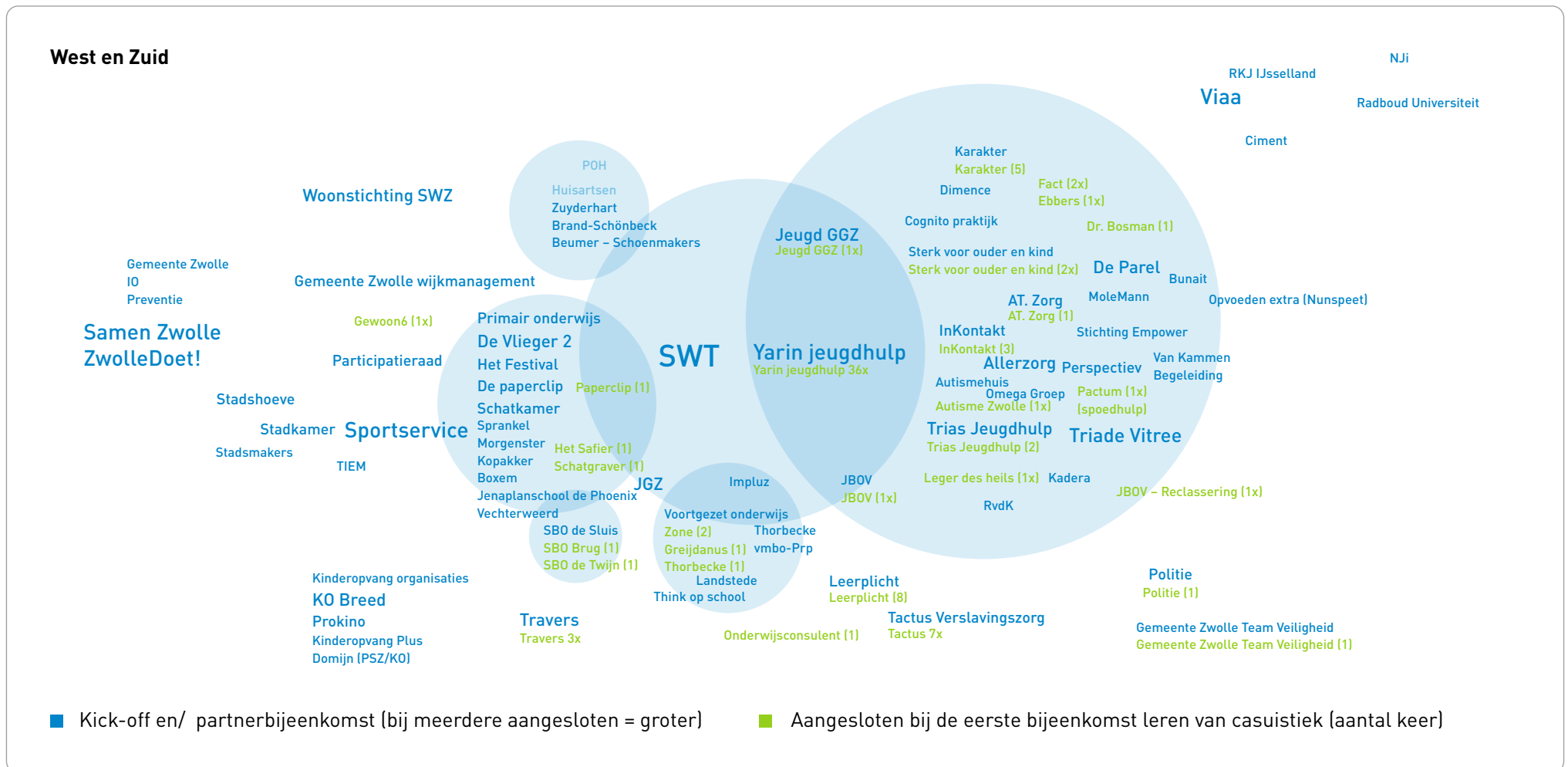

Leercyclus 3: Opgesplitst naar leervragen van het SWT per wijk Zuid, SWT

Bijlage 2: Samen leren van casuïstiek en Partnerbijeenkomsten

In de onderstaande afbeeldingen staan alle partners die op enige manier betrokken zijn (of geweest) bij de Proeftuin. In het midden het SWT en partners die nauw betrokken zijn. Waarvan rechts in de binnenste cirkels de jeugdhulpaanbieders en opvoedondersteuning. En links scholen en de sociale basis. Meer aan de buitenste rand staan partners die wel aangehaakt zijn, maar niet direct een actieve rol hebben.

Samen leren van casuïstiek

Leercyclus 1 (sept 2022-dec 2022)		
	West	Zuid
Aantal bijeenkomsten:	13	10
Aantal nieuw ingebracht casussen:	19	13
Aantal aangesloten partners:	7: • Yarin (11x) • Karakter (1x) • Sterk voor Ouder en Kind (1x) • Pactum Ambulante Spoedzorg (1x) • VO - Zone College (1x) • VO - Greijdanus College (1x) • Leerplicht (1x)	0

Leercyclus 2 (jan 2023-mrt 2023)		
	West	Zuid
Aantal bijeenkomsten:	7	9
Aantal nieuw ingebracht casussen:	13	7
Aantal aangesloten partners:	15: • Yarin (9x) • Tactus (5x) • Karakter (3x) • Leerplicht (3x) • InKontakt (1x) • At-zorg (1x) • Sterk voor Ouder en kind (1x) • Psychologenpraktijk Ebbers (1x) • Leger des Heils (1x) • PO - Schatgraver (IB-er) (1x) • VO - Zone College (1x) • SBO de Brug (1x)	2: • Yarin (5x) • Travers (2x)

Leercyclus 2 (jan 2023-mrt 2023)		
	West	Zuid
	• PO - het Saffier (IB-er) (1x) • Onderwijsconsulent (1x) • Dr Bosman	

Leercyclus 3 (apr 2023 – juni 2023)		
	West	Zuid
Aantal bijeenkomsten:	7	6
Aantal nieuw ingebracht casussen:	21	8
Aantal aangesloten partners:	18: • Yarin (7x) • Leerplicht (4x) • Trias (2x) • InKontakt (2x) • Fact (2x) • Ouder/voogd (4x) • Tactus (3x) • Karakter (1x) • Jeugd GGZ (1x) • Autisme Zwolle (1x) • VO – Thorbecke (zorgcoördinator) (1x) • Politie (1x) • JBOV reclassering (1x) • Veiligheid Gem. Zwolle (1x) • WMO consulent West (1x) • SBO – de Twijn (1x) • PO – de Paperclip (IB-er) (1x) • PO – de Paperclip (leerkracht) (1x)	4: • Yarin (5x) • JBOV (1x) • Leerplicht (1x) • Travers (1x)

TOTAAL Leercyclus 1 t/m 3

In de casusbesprekingen zijn GZ-psychologen/gedragwetenschappers aangesloten.
In West: Accare, at-zorg. In Zuid: JeugdGGZ. Daarnaast zijn er ook medewerkers vanuit de JBOV wekelijks aangesloten bij de casusbesprekingen in Zuid.

	West	Zuid
Totaal aantal bijeenkomsten:	27	25
Totaal aantal nieuw ingebrachte casussen:	53	28
Totaal aangesloten (verschillende) partners:	28: • Yarin (27x) • Tactus (8x) • Leerplicht (8x) • Karakter (5x) • Sterk voor Ouder en kind (2x) • Trias Jeugdhulp (2x) • InKontakt (3x) • Fact (2x) • Ouders/voogd (4x) • VO - Zone College (2x) • GewoonZes • Psychologenpraktijk Ebbers (1x) • Pactum Ambulante Spoedzorg (1x) • At-zorg (1x) • Autisme Zwolle (1x) • Leger des Heils (1x) • PO - de Schatgraver (IB-er) (1x) • SBO de Brug (1x) • PO - het Saffier (IB-er) (1x) • VO - Greijdanus college (1x) • Onderwijsconsulent (1x) • Politie (1x) • JBOV reclassering (1x) • Veiligheid gem. Zwolle (1x) • WMO consulent West (1x) • VO - Thorbecke (zorgcoördinator) (1x) • SBO - de Twijn (1x) • PO - de Paperclip (1x)	4: • Yarin (10x) • Travers (3x) • Leerplicht (1x) • JBOV (1x)

Partners die in een kleiner verband na de eerste bespreking ook zijn aangehaakt (voor beide wijken samen):

- Karakter
- Ambelt
- Raad voor de kindbescherming
- Leerplicht
- Gewoon Zes
- Tactus
- Huisarts dok Zuid
- Yarin
- Trias
- Karakter
- InKontakt
- Dr. Bosman
- Veilig Thuis
- Humanitas
- Woningbouwvereniging openbaar belang
- Zwolle Doet!

Partnerbijeenkomsten

Startbijeenkomst - juli 2022	
West	Zuid
Aantal personen aanwezig: 51 • (ervarings)deskundige jongere • Kinderopvang organisatie (KO Breed, Prokino), • Primair onderwijs (de Vlieger, het Festival, de Paperclip), • Think op School • Stichting de Stadshoeve • Stadkamer • Travers • Sportservice • HAP Brand-Schönbeck • GGD IJsselland • Impluz • Yarin Jeugdhulp • Allertzorg • At. Zorg • Inkontakt • Opvoeden extra • RKJ IJsselland • Viaa • NJI • Wethouder • Beleid gemeente Zwolle	Aantal personen aanwezig: 46 • Participatieraad • SBO de Sluis • Woningstichting SWZ • Samen Zwolle • Travers • HA Zuyderhart • Wijkmanagement • Gemeente Zwolle (IO) • Inkontakt • Trias Jeugdhulp • Triade Vitree • Autismehuis • Politie • Wethouder

Partnerbijeenkomst – januari 2023 (eind 1 ^e leercyclus)	
West	Zuid
Aantal personen aanwezig: 64 • De Stadshoeve • Travers Welzijn • SportService Zwolle • Stadkamer • GGD IJsselland • Kinderopvang Breed • Prokino • Primair onderwijs (Stichting Vechterweerd, het Festival, de Schatkamer, de Vlieger. De Kopakker) • Leerplicht • SWT • Praktijk de Parel • Tactus Verslavingszorg • Yarin Jeugdhulp • Sterk voor ouder en kind • Inkontakt • At. zorg • Allertzorg • Trias jeugdhulp • Kadera • Radboud Universiteit • Viaa	Aantal personen aanwezig: 37 • Jeugd GGZ • Triade Vitree • Inkontakt • Trias Jeugdhulp • Yarin Jeugdhulp • GGD IJsselland • SWZ • Gemeente Zwolle Preventie • Doomijn • Viaa • Participatieraad • Sportservice Zwolle • Travers • TIEM • Zwolle doet! • Samen Zwolle

Partnerbijeenkomst – april 2023 (eind 2^e leercyclus)

West	Zuid
Aantal personen aanwezig: 52 • JeugdGGZ • Molemann • Trias Jeugdhulp • InKontakt • Allertzorg • Ciment • Praktijk de Parel • Primair onderwijs (de Morgenster, de Vlieger, de Schatkamer, de Paperclip, de Sprankel). • Tactus • Kinderopvang Plus • Viaa • Travers • Leerplicht • Kinderopvang Breed • Wijkmanager • Gemeente Zwolle team Veiligheid	Aantal personen aanwezig: 39 • Raad voor de kindbescherming • JBOV • Triade Vitree • Cognito praktijk • Timon • Yarin Jeugdhulp • Van Kammen begeleiding • Stichting Empower • Politie • Primair onderwijs (de Phoenix) • Voortgezet onderwijs (Thorbecke vmbo-pro) • Viaa • Participatieraad • Zwolle doet! • Travers • Sportservice Zwolle • Wijkmanager • Samen Zwolle

Partnerbijeenkomst – juni 2023 (eind 3^e leercyclus)

West	Zuid
Aantal personen aanwezig: 55 • Landstede • Kadera • Sportservice Zwolle • InKontakt • Omega Groep • GGD IJsselland • Molemann • Karakter • Gemeente Zwolle – Leerplicht • Wethouder • Gemeente Zwolle – Beleid • Prokino • Yarin Jeugdhulp • Trias Jeugdhulp • Jeugd GGZ • At zorg • Perspectiev • Primair Onderwijs (de Sprankel, de Boxem, het Festival)	Aantal personen aanwezig: 28 • Tiem • Travers • Jeugd GGZ • Gemeente Zwolle – Inkomensondersteuning • Stichting Empower • Raad voor de kindbescherming • Cognito Praktijk • Perspectiev • Trias Jeugdhulp • SBO – de Sluis

Colofon

Meer informatie of vragen over de Proeftuin samenspel in de wijk?
Neem dan contact op met projectleider Marianne Volaart via m.volaart@zwolle.nl

Uitgave Gemeente Zwolle | Augustus 2023

Vormgeving Elianne Schotanus | studioems.nl

www.zwolle.nl